

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการการแก้ปัญหาหนี้สินชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจีน
อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา

โดยทีมวิจัยโครงการ

31 มีนาคม 2548

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการการแก้ปัญหาหนี้สินชุมชนวัฒนธรรมคลองจีน

อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา

คณะผู้วิจัย

1. นางสาวทรง	ฤทธิศร	หัวหน้าทีมวิจัย
2. นายเชิด	พันธุ์เพ็ง	ทีมวิจัย
3. นางสาวฉวีล	แดงทองคำ	ทีมวิจัย
4. นางปิยนุช	เกตุรมย์	ทีมวิจัย
5. นางรัชนี	จิตมนตรี	ทีมวิจัย
6. นายสันติ	จีระพันธ์	พี่เลี้ยงทีมวิจัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยการแก้ไขปัญหานี้สิน ชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจิน มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาสภาพปัญหานี้สิน ข้อมูลรายรับ – รายจ่ายครอบครัว , ต้นทุนการผลิต และสาเหตุของปัญหานี้สินของคนในชุมชน ตลอดจนการหาแนวทางการแก้ไขปัญหานี้สินที่เกิดขึ้น

โจทย์สำคัญของโครงการคือ สาเหตุของปัญหานี้สินของคนในชุมชนคืออะไรและจะมีแนวทางแก้ไขนี้สินอย่างไรบ้าง

ผลการศึกษารายงานพบว่า สภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหานี้สินของคนในชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจินมีความแตกต่างกัน ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากฐานการประกอบอาชีพ และวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามผลจากการเก็บข้อมูลนี้สินของครอบครัวที่เข้าร่วมโครงการ 31 ราย พบว่านี้มีนี้สินรวมทั้งสิ้น 4,646,760 บาทหรือเฉลี่ยครอบครัวละ 149,895 บาท โดยส่วนใหญ่เป็นหนี้ในระบบ จากการเก็บข้อมูลรายรับ – รายจ่ายของครอบครัวจำนวน 36 ราย พบว่า รายจ่ายหมวดที่มากที่สุด 4 อันดับแรกได้แก่ 1. ค่าอาหาร 2. ค่าลูกไปโรงเรียน 3. ค่าสินค้าบริโภค 4. ค่าสาธารณูปโภค โดยมีรายจ่ายเฉลี่ยครอบครัวละ 5,207 บาท / เดือน และมีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 5,714 บาท / เดือน ในส่วนของครอบครัวที่ทำนาจำนวน 10 ราย มีต้นทุนการทำนาต่อไร่เฉลี่ยไร่ละ 1,750 บาท

สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหานี้สินของคนในชุมชนมีแนวทางเบื้องต้น 4 ประการได้แก่

1. การลดรายจ่ายในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งลดรายจ่ายส่วนที่ไม่จำเป็นและ หรือลดรายจ่ายฟุ่มเฟือย
2. การรวมซื้อสินค้าอุปโภค บริโภคที่สามารถซื้อร่วมกันได้ในแต่ละเดือนเพื่อลดรายจ่ายในการกิน การอยู่ ส่วนที่ยังจำเป็นต้องซื้อ
3. ผลิตสินค้าทดแทนเพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ เพิ่มการออมให้กับครอบครัว
4. การทำนาแบบชีวภาพหรือผสมผสานโดยการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ทดแทนการใช้สารเคมีบางส่วนเพื่อลดต้นทุนการผลิต

บทที่ 1

สรุปโครงการวิจัย

โครงการการแก้ไขปัญหาหนี้สินชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจีน อ.เสนา

จ.พระนครศรีอยุธยา

ความเป็นมา

ชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจีน เป็นองค์กรชาวบ้านที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของประชาชน บางส่วนในพื้นที่ 4 ตำบล ได้แก่ บ้านหลวง สามตุ่ม บางนมโค และสามกอ เดิมชื่อชุมชนสาคลี ซึ่งเป็นชุมชนที่ประสบปัญหาขาดทุนและมีหนี้สินจากการทำนา โดยในปี 2530 ได้มีการขายที่ดินให้นายทุนเพื่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน คือ มีปัญหาสังคม สิ่งแวดล้อม น้ำเสีย ตามมา จึงได้มีการหาแนวทางแก้ไขปัญหาโดยการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์สาคลีขึ้น เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนของชุมชนให้สมาชิกกู้ยืมทำการค้าและลงทุนต่างๆ ต่อมาในปี 2540 ในยุคฟองสบู่แตก กิจการของโรงงานซบเซาลงไปด้วย สมาชิกจึงถอนเงินจากกลุ่มฯ และผู้ที่กู้ยืมเงินไปก็ไม่สามารถส่งคืนกลุ่มได้ ก่อให้เกิดภาวะหนี้เสีย จนส่งผลให้กลุ่มออมทรัพย์ล้มละลายในที่สุด ซึ่งต่อมาแกนนำชาวบ้านที่เกิดขึ้นจากการขยายตัวของกิจกรรมชุมชน ได้เข้ามามีบทบาทแทนที่กลุ่มออมทรัพย์สาคลีเดิม พร้อมกับเปลี่ยนชื่อเป็นชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจีน ในขณะเดียวกันกระแสการพัฒนาชุมชนพึ่งตนเองและเศรษฐกิจพอเพียงขยายตัวขึ้น พร้อมกับบทบาทของแกนนำชุมชนในการประสานงานกับองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ทำให้งบประมาณและโครงการต่างๆ ถูกผลักดันลงสู่ชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจีนทั้งในรูปของกิจกรรมศึกษาดูงาน ทุนหมุนเวียนและโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ

ในปี 2540 สำนักงานกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคมได้เข้ามาเชื่อมโยงกับชุมชน ซึ่งทางชุมชนได้ดำเนินการโครงการ “ศูนย์การเรียนรู้เกษตรกรรมครบวงจร” เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเห็นทิศทางของการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการจัดสร้างอาคารและอุปกรณ์การผลิตตลอดจนมีกิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้เรื่องเกษตรกรรมยั่งยืนในด้านต่างๆ อย่างไรก็ตามโครงการดังกล่าวกลับไม่สามารถดำเนินการต่อได้หลังหมดงบประมาณโครงการ ต่อมาในปี 2544 ทางชุมชนได้เข้าร่วมงานกับเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนในโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนเกษตรกรรายย่อย ภูมินิเวศน์สุพรรณภูมิ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนของเกษตรกร การปรับเปลี่ยนระบบการผลิต และหาแนวทางการลดละปลดหนี้สินของเกษตรกร โดยแกนนำชุมชนที่เข้าร่วมเห็นว่าน่าจะเป็นแนวทางการนำไปสู่การแก้ไขปัญหาหนี้สินได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น แต่โดยสภาพความเป็นจริงสมาชิกยังมีปัญหาหนี้สินเดิมอยู่เป็นจำนวนมาก

และมีรายจ่ายสูงในหลายด้าน จึงเป็นข้อจำกัดสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตดังกล่าว ดังนั้น ชุมชนจึงได้เสนอแผนกิจกรรมต่างๆ ซึ่งมีหลายกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้ว เช่น งานวิจัยและพัฒนาวัตถุดิบที่เหมาะสมกับการทำเกษตรแบบยั่งยืน งานวิจัยรูปแบบการตลาดเกษตรกรรมยั่งยืน โดยมียุทธศาสตร์และกิจกรรมในการแก้ปัญหาของสมาชิกโครงการศึกษาวิจัยหนี้สินเกษตรกร โดยการส่งเสริมให้สมาชิกจดบันทึกข้อมูลรายรับรายจ่ายและการบริโภคในครัวเรือน เพื่อแก้ปัญหาหนี้สิน แต่จากการดำเนินงานยังพบปัญหา คือ สมาชิกโครงการไม่ให้ความสำคัญกับการจดบันทึกข้อมูล เนื่องจากไม่เห็นการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ มีข้อจำกัดในการจดบันทึกลงในตารางบันทึกข้อมูลเนื่องจากต้องใช้ทักษะในการอ่านเขียน และจดบันทึกด้วยตนเอง และมีข้อจำกัดเรื่องโครงสร้างงบประมาณในการประสานงานติดตามข้อมูล

ทั้งนี้ จากการสรุปบทเรียนการทำงานที่ผ่านมาของชุมชน พบว่า การดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ยังขาดการใช้ข้อมูลในการแก้ไขปัญหาหรือวางแผนทางการดำเนินกิจกรรม ทำให้การสนับสนุนงบประมาณแก่ชุมชนในหลายด้านไม่สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนทิศทาง กระบวนการ และเครื่องมือในการติดตามจัดเก็บข้อมูล เพื่อที่จะทำให้เกิดการใช้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์ในการวางแผนทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของคนในชุมชน ซึ่งชุมชนเห็นว่ากระบวนการแก้ปัญหาหนี้สินของชุมชนต้องมีกระบวนการในการจัดเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียดชัดเจน การมีทีมงานจัดเก็บข้อมูลของสมาชิกอย่างเข้มข้นจะช่วยให้กลุ่มมีข้อมูลที่ชัดเจนในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาหนี้สิน ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการวางแผนแก้ปัญหาหนี้สินร่วมกันของชุมชน และจะเป็นกระบวนการแบบอย่างที่จะขยายผลการเรียนรู้ไปยังเครือข่ายเกษตรกรภูมินิเวศน์สุพรรณภูมิ เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกในพื้นที่อื่นๆ และเครือข่ายกลุ่มองค์กรชุมชนต่างๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำถามการวิจัย

ปัญหาหนี้สินของคนในชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจินมีสาเหตุมาจากเรื่องอะไรบ้าง ข้อมูลต้นทุนการผลิต รายรับ – รายจ่ายในการบริโภคและอุปโภคประจำวันของครอบครัวสมาชิกเป็นอย่างไร และจะนำข้อมูลที่ได้นำมาใช้ในการวางแผนแก้ไขปัญหาหนี้สินของสมาชิกชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจินได้อย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาค้นหาข้อมูลรายรับ - รายจ่าย ต้นทุนการผลิต ของครอบครัวสมาชิกชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจิน
2. เพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหาหนี้สินที่เกิดขึ้นกับสมาชิกชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจิน
3. เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนแก้ไขปัญหาหนี้สินของสมาชิกชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจิน

พื้นที่ดำเนินการ

ชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจีน อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีการดำเนินงาน

1. ประชุมกรรมการและทีมวิจัย
2. ประชุมทำความเข้าใจและระดมความคิดเห็น โดยการจัดเวทีย่อย 3 ครั้ง (3 จุด)
3. ประชุมสรุปแนวทางการเก็บข้อมูล
4. อบรมวิธีการเก็บข้อมูลและสร้างเครื่องมือ
5. เก็บข้อมูลในพื้นที่เกี่ยวกับรายรับ-รายจ่าย และต้นทุนการผลิตของครอบครัวสมาชิก โดยการพูดคุย สังเกตการณ์และสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม
6. วิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลในพื้นที่ โดยการประชุมแลกเปลี่ยนปัญหา อุปสรรค และวางแผนทางปรับปรุงวิธีการเก็บข้อมูลและเครื่องมือในการเก็บข้อมูล 4 ครั้ง
7. ประชุมประมวลผลข้อมูลและเตรียมการนำเสนอข้อมูลต่อสมาชิก
8. ประชุมนำเสนอข้อมูลต่อสมาชิก
9. ประชุมสรุปงานและวางแผนการทำงานต่อ
10. เก็บข้อมูลเพิ่มเติม โดยการพูดคุย สังเกตการณ์และสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม
11. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม 2 ครั้ง
12. ประชุมทีมวิจัยเพื่อประมวลผลเตรียมการนำเสนอ
13. ประชุมนำเสนอข้อมูลต่อสมาชิก
14. ประชุมสรุปงานทีมวิจัยเพื่อจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ และจัดทำเอกสารเผยแพร่แก่สมาชิก

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับรายรับ – รายจ่าย และต้นทุนการผลิตของครอบครัวสมาชิกตามประเด็นที่กำหนด
2. ทราบสาเหตุของปัญหานี้สินที่เกิดขึ้นในชุมชน
3. สามารถนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนทางในการแก้ปัญหานี้สินของสมาชิกในชุมชนได้ในระยะต่อไป

บทที่ 2

การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในปีพ.ศ. 2544 ทางชุมชนได้เข้าร่วมงานกับเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน ภายใต้ชื่อ “โครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อย ภูมินิเวศน์สุพรรณภูมิ” ซึ่งได้รับงบประมาณจากรัฐบาล มีระยะเวลาดำเนินโครงการ 3 ปี (พ.ศ. 2544 - 2546) โดยมีวัตถุประสงค์โครงการ ฯ เสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนของเกษตรกร การปรับเปลี่ยนระบบการผลิต ไปสู่การลด ละ เลิก การใช้สารเคมี และการหาแนวทาง การลดผลพลอันของเกษตรกร ซึ่งมีเกษตรกรในชุมชนวัฒนธรรมคลองขมจีน เข้าร่วมโครงการรวม 35 ครอบครัว จากเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย 3 จังหวัด ได้แก่ อยุธา สุพรรณบุรี กาญจนบุรี รวม 200 ครอบครัว โดยแกนนำชุมชนกลุ่มที่เคลื่อนไหวเกษตรกรรมพึ่งตนเอง เห็นว่าน่าจะเป็นทางออกที่ช่วยสนับสนุนให้เกษตรกรในกลุ่มสามารถพึ่งพาตนเองในด้านการผลิต การแปรรูป การตลาด และมีแนวทางนำไปสู่การแก้ไขปัญหาหนี้สินได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น

รูปแบบโครงการที่สนับสนุนมีทั้งกิจกรรมการเรียนรู้ ฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การวิจัย เพื่อเสริมสร้างแนวคิดและความรู้ความเข้าใจของสมาชิกในการทำเกษตรกรรมยั่งยืนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และสนับสนุนทุนหมุนเวียนในรูปของปัจจัยการผลิตแก่สมาชิกเพื่อปรับเปลี่ยนระบบการผลิตจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยวเพื่อขาย มาเป็นการผลิตเพื่อตอบสนองการบริโภคในครอบครัว ซึ่งจะนำไปสู่การลดรายจ่ายในการบริโภค ลดต้นทุนการผลิต และลดหนี้สินของสมาชิกโครงการได้ในระยะยาว จากดำเนินโครงการมาถึงปี 2545 โครงการได้สนับสนุนสมาชิกในชุมชนเกิดการเรียนรู้ และความเข้าใจในการทำเกษตรกรรมยั่งยืนที่ชัดเจนมากขึ้น ตลอดจนสนับสนุนปัจจัยการผลิตได้แก่แหล่งน้ำ และทุนหมุนเวียนในรูปของ อุปกรณ์ระบบน้ำ พันธุ์พืชผัก ไม้ผล พันธุ์ปลา พันธุ์วัว วัสดุปรับปรุงบำรุงดินตามแผนงานกิจกรรมและความต้องการของสมาชิก ซึ่งมีผลให้สมาชิกเกิดการพัฒนาการผลิตในแปลงจนมีความหลากหลายทางการผลิตมากขึ้น ทั้งในส่วน of สมาชิกที่ทำไร่สวนผสมมาแต่เดิม และสมาชิกใหม่ที่เพิ่งเริ่มต้นกิจกรรมการผลิต

กรอบวัตถุประสงค์ และแผนงานกิจกรรมโครงการฯ มีเป้าหมายในการสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในแปลงนำร่องฯ ของสมาชิก (ไม่เกิน 5 ไร่) มาทำการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์เพื่อตอบสนองการบริโภคในครอบครัว และลด ละ เลิก การใช้สารเคมีทางการเกษตร โดยคาดหวังว่า การหันมาทำเกษตรอินทรีย์เพื่อการสร้างแหล่งอาหารของครอบครัวในพื้นที่นำร่องฯ ดังกล่าวของสมาชิก จะทำให้สมาชิกลดรายจ่ายทางการผลิตและการบริโภคของครอบครัวได้ ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรสามารถลดหนี้สินของครอบครัวได้ในระยะยาว

อย่างไรก็ตาม แม้ระยะเวลาที่ผ่านมา โครงการนำร่อง ฯ จะมีส่วนสนับสนุนให้เกษตรกรสมาชิกโครงการฯ ในพื้นที่เกิดการปรับปรุงเพิ่มเติมกิจกรรมการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ในหลายด้าน แต่โดยสภาพความเป็นจริงในพื้นที่ชุมชนวัฒนธรรมคลองขามจินพบว่า สมาชิกในกลุ่มมีปัญหาหนี้สินเดิมเป็นจำนวนมาก และมีรายจ่ายสูงในหลายด้าน ทั้งในเรื่องสินค้าอุปโภคและบริโภค ,ต้นทุนการผลิตทางการเกษตร , การใช้ที่ดินหนี้สิน , ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น ซึ่งอยู่ในสัดส่วนที่มากกว่าค่าใช้จ่ายด้านอาหารประจำวัน สภาพหนี้สินและค่าใช้จ่ายในครอบครัวที่เป็นอยู่จึงเป็นข้อจำกัดสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตของเกษตรกรมาทำเกษตรกรรมแบบพอเพียง

จากการประชุมสรุปบทเรียนโครงการฯในพื้นที่ ปี 2545 นางกระสวย แสงฉาน สมาชิกในพื้นที่ตำบลบ้านหลวง สะท้อนความคิดเห็นว่า โครงการนำร่องฯ มีข้อดีที่ช่วยสนับสนุนให้สมาชิกพอมีพอกิน แต่ยังไม่ช่วยให้มีรายได้เท่าที่ควร สมาชิกยังไม่มีรายได้เพียงพอที่จะนำไปใช้หนี้ รุง จิตมนตรี แก่นำชุมชนให้ความเห็นว่า ที่ผ่านมาทางโครงการสนับสนุนเรื่องแหล่งน้ำ และอุปกรณ์ปั๊ม ท่อพีวีซี สำหรับรดน้ำพืชผักในสวน ช่วยให้มีกิน ลดรายจ่าย และมีรายได้บ้าง แต่รายจ่ายด้านอื่นๆ ของครอบครัวมีมาก โดยเฉพาะเรื่องต้นทุนการทำนาปรังที่ต้องทำอยู่ ค่านมลูก ค่าเล่าเรียนเด็กๆ ในบ้าน และค่าใช้จ่ายจำเป็นในครอบครัว รายจ่าย...รายได้ไม่พอกัน

แผนกิจกรรมสนับสนุนของโครงการนำร่องฯ จึงยังมีข้อจำกัดในการแก้ไขปัญหาหนี้สินและค่าใช้จ่ายโดยรวมของสมาชิก ซึ่งทางกลุ่มเห็นว่าจำเป็นต้องมีแนวทางและวิธีการที่จะแก้ไขปัญหาหลักต่างๆ ของสมาชิกควบคู่ไปด้วย นอกเหนือจากกิจกรรมการผลิตเพื่อสร้างความพอเพียงเรื่องอาหารในครอบครัว ทางชุมชนจึงได้เสนอแผนกิจกรรมต่าง ๆ ต่อโครงการนำร่องฯ เพื่อวางแผนงานในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของสมาชิก และเสริมสร้างความสามารถของชุมชนในการพึ่งพาตนเอง ซึ่งมีหลายกิจกรรมที่ดำเนินการแล้ว ได้แก่

งานวิจัยและพัฒนาวัตถุดิบที่เหมาะสมกับการทำเกษตรกรรมยั่งยืน

* ศึกษาทดลองการทำอาหารปลาสด (ผู้ร่วมวิจัย 20 คน) เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตและการเจริญเติบโตของปลา (น้ำหนักปลา) ระหว่างสูตรอาหารสำเร็จรูปกับสูตรอาหารทำเอง จากวัตถุดิบท้องถิ่น ซึ่งในการทดลองระยะที่ 1 พบว่าสูตรอาหารสำเร็จรูปได้ผลดีกว่า ทางทีมวิจัยจึงร่วมกันปรับปรุงสูตรใหม่ และกำลังดำเนินการทดลอง และเก็บข้อมูลระยะที่ 2

* ศึกษาทดลองวัสดุเพาะเห็ดฟาง (ผู้ร่วมวิจัย 10 ราย) เปรียบเทียบผลผลิตจากการเพาะเห็ดฟางโดยใช้วัตถุดิบท้องถิ่นชนิดต่าง ๆ ได้แก่ ฟางข้าว หญ้าขน และผักตบชวา ซึ่งอยู่ระหว่างการรวบรวมข้อมูลที่ได้ จากการจดบันทึกของสมาชิก

กิจกรรมการทำนาธรรม เป็นกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรมการทำนาของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความสามัคคี และทดลองการทำนาปรังเพื่อการบริโภค โดยนำข้าวนาปรังพันธุ์หอมกำแพงแสนซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวที่สีกินได้มาปลูกค้า ดูแลรักษา ลงแรงเกี่ยวร่วมกัน ซึ่งดำเนินการแล้วเสร็จในปี 2545 ได้ข้าวเปลือกจำนวน 3 เกวียนครึ่ง และในปี 2546 นี้สมาชิกได้แบ่งพันธุ์ข้าวไปทดลองทำนาแบบลดต้นทุน จำนวน

11 ราย ซึ่งทางกลุ่มต้องการข้อมูลการบริโภค ข้าวสารของสมาชิก และเพื่อนบ้านโดยละเอียด เพื่อวางแผนให้เป็นข้าวสารให้สมาชิกในกลุ่ม นำไปบริโภค

งานวิจัยรูปแบบตลาดเกษตรยั่งยืน

ทางทีมวิจัยได้ทดลองรูปแบบการตลาดทั้งภายในและภายนอกชุมชน อาทิ เวทีผู้ผลิตพบผู้บริโภค กลุ่มออกกำลังกาย และ ครัวชุมชน เพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับสมาชิกโดยการรวมตัวกันจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและสินค้าแปรรูป และกระตุ้นให้ชุมชนให้ความสำคัญกับการสำรวจข้อมูลการบริโภคในชุมชน และการวางแผนการตลาด

กิจกรรมรวมซื้อ มีเป้าหมายในการปรับแนวคิดของสมาชิกในการวางแผนการใช้จ่ายในครัวเรือน การอุปโภค บริโภค สินค้าภายนอกที่ยังต้องซื้อ ดำเนินการมาได้ 5 เดือน ตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2545 ถึง กุมภาพันธ์ 2546 โดยมีสมาชิกรวมซื้อ 20 - 25 ราย / เดือน ซึ่งทางกลุ่มจะรวบรวมข้อมูลการสั่งซื้อจากสมาชิกเพื่อนำไปดำเนินการจัดซื้อจากร้านค้าส่ง และนำมาจัดจำหน่ายให้สมาชิก ในราคาตลาดในพื้นที่ โดยมีการนำส่วนต่าง (กำไร 20 % จากราคาทุน) ที่ได้จากการขายสินค้าแก่สมาชิกมาฝากเข้าบัญชีออมทรัพย์ของสมาชิกผู้ซื้อ เพื่อเพิ่มกำลังการออม และนำไปลด ปลดหนี้สินของครอบครัวสมาชิกในอนาคต

กิจกรรมแปรรูป เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต ,ลดต้นทุนการผลิต เสริมรายได้และทดแทนการบริโภคอุปโภคสินค้าภายนอกโดยปี 2545 ใช้เงินระดมหุ้น และเงินออมทรัพย์เกษตรยั่งยืนทำน้ายาล้างจานใช้เอง ผลิตน้ำปลา อาหารปลาอัดเม็ด และผลิตภัณฑ์แปรรูปต่าง ๆ

โดยภาพรวม ทางกลุ่มมียุทธศาสตร์และกิจกรรมในการแก้ปัญหาของสมาชิก โดยการวางแผนลดรายจ่ายทางการผลิต และการบริโภคในครัวเรือน อาทิ การรวมซื้อสินค้าอุปโภค บริโภค และปัจจัยการผลิตร่วมกัน และมีทิศทางในการผลิตทดแทนสินค้าภายนอก ตลอดจนมีแผนงานในการเสริมสร้างรายได้ และเงินออม เพื่อการแก้ปัญหานี้สินของสมาชิก ซึ่งกลุ่มเห็นว่า จะต้องมีกระบวนการจัดเก็บข้อมูลต้นทุนการผลิต รายจ่ายในการบริโภคและอุปโภคประจำวันของครอบครัวสมาชิกโดยละเอียด เพื่อให้ทราบสาเหตุที่มาของปัญหานี้สินและใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือในการวางแผนแก้ไขปัญหาของสมาชิกได้อย่างชัดเจนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในส่วนของกิจกรรมด้านข้อมูล โครงการนำร่อง ฯ ภูมินิเวศน์สุพรรณภูมิ มีโครงการศึกษาวิจัย หนี้สินของเกษตรกร ซึ่งเป็นเงื่อนไขของโครงการที่ สมาชิกโครงการทุกรายต้องเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีวัตถุประสงค์ในการค้นหาสาเหตุของปัญหานี้สินของเกษตรกรสมาชิกโครงการ เพื่อหาแนวทางการลด ละ หนี้สิน และเป็นสื่อให้สมาชิกทบทวนการใช้จ่ายในครอบครัว มีระยะเวลาการดำเนินการเก็บข้อมูล 1 ปี โดยให้สมาชิกแต่ละราย จัดบันทึกข้อมูลรายรับ รายจ่าย ประจำวันลงในตารางการบันทึกข้อมูลที่ได้ให้ หลังจากนั้นทีมงานวิจัยจะรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาสรุปบทเรียนการใช้จ่ายในครอบครัวสมาชิก และกระตุ้นให้สมาชิกเห็นความสำคัญของการวางแผนการใช้จ่าย และการลด ละ สิ่งฟุ่มเฟือยของสมาชิกในครอบครัว

อย่างไรก็ตามจากการดำเนินโครงการวิจัยนี้สินที่ผ่านมาในปี 2545 ทางชุมชนพบว่าปัญหาดังนี้

1. สมาชิกไม่ให้ความสำคัญกับการจดบันทึกข้อมูล เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ยังไม่เห็นการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากการสะท้อนพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัว สมาชิกเห็นว่าเมื่อจดบันทึกข้อมูลไประยะหนึ่งจนพบรายจ่ายที่เกิดขึ้นแล้วหลายครอบครัวกล่าวว่าไม่สามารถลดรายจ่ายหลายเรื่องที่เป็นได้ นอกจากนี้ข้อมูลมิได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในการทำกิจกรรมที่แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสมาชิกต่อ เช่น ปัญหาต้นทุนการผลิต , ค่าใช้จ่ายที่เป็นในครอบครัว สมาชิกจำนวนมากจึงเลิกจดบันทึกการรับ รายจ่ายประจำวัน ข้อมูลที่จัดเก็บได้จึงขาดรายละเอียด ความชัดเจน และไม่เกิดกระบวนการในการนำข้อมูลดังกล่าวไปวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน
2. สมาชิกจำนวนมากมีข้อจำกัดในการจดบันทึกลงในตารางบันทึกข้อมูล เนื่องจากต้องใช้ทักษะในการอ่าน เขียน และจดบันทึกด้วยตนเอง บางรายมีปัญหาเรื่องสายตา
3. มีข้อจำกัดเรื่องโครงสร้างงบประมาณในการประสานงานติดตามข้อมูลสมาชิก เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าวเป็นเงื่อนไขของครอบครัวสมาชิกที่ต้องจดบันทึกข้อมูลเอง โดยมีงบประมาณค่าพาหนะในการติดตามงานของทีมงาน 5 คน ๆละ 100 บาท ต่อเดือน ซึ่งไม่เพียงพอต่อการติดตามจัดเก็บข้อมูล โดยต่อเนื่อง

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนทิศทาง กระบวนการ และเครื่องมือในการติดตามจัดเก็บข้อมูล ข้อมูลใหม่ เพื่อที่จะทำให้เกิดการใช้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์ ในการวางแผนแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันของคนในชุมชน

จากการสรุปบทเรียนของชุมชน พบว่า การดำเนินกิจกรรม โครงการต่างๆ ในช่วงระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมายังขาดการใช้ข้อมูลในการแก้ปัญหา หรือวางแผนทางดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้การสนับสนุนงบประมาณแก่ชุมชนในหลายด้าน ทั้งในรูปของ โครงสร้างพื้นฐาน กิจกรรม และทุนหมุนเวียนต่างๆ ไม่สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหของชุมชนได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร การดำเนินกิจกรรมโดยยึดรูปแบบหรือตัวแบบต่าง ๆ โดยขาดการศึกษารายละเอียดของปัจจัยแวดล้อม และข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้แผนงานและกิจกรรมที่ดำเนินการไปไม่บรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้ หรือไม่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของชุมชน

ชุมชนเห็นว่ากระบวนการแก้ปัญหานี้สินของชุมชน ต้องมีกระบวนการในการจัดเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียดชัดเจน การมีทีมงานจัดเก็บข้อมูลของสมาชิกอย่างเข้มข้น จะช่วยให้กลุ่มมีข้อมูลที่ชัดเจนในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหานี้สินแต่ละราย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนแก้ปัญหานี้สินร่วมกันของชุมชน และจะเป็นกระบวนการแบบอย่างที่จะขยายผลการเรียนรู้ไปยังเครือข่ายเกษตรกรกรเกษตรยั่งยืนภูมินิเวศน์สุพรรณภูมิ เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกในพื้นที่อื่น ๆ และเครือข่ายกลุ่มองค์กรชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทที่ 3

กระบวนการดำเนินงานวิจัย

กระบวนการการดำเนินงานวิจัย มีการดำเนินงานตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชุมคณะกรรมการและทีมวิจัย
2. ประชุมทำความเข้าใจและระดมความคิดเห็น โดยการจัดเวทีย่อย 3 ครั้ง (3 จุด)
3. ประชุมสรุปแนวทางการเก็บข้อมูล
4. อบรมวิธีการเก็บข้อมูลและสร้างเครื่องมือ
5. เก็บข้อมูลในพื้นที่เกี่ยวกับรายรับ รายจ่าย และต้นทุนการผลิตของครอบครัวสมาชิก โดยการพูดคุย สังเกตการณ์ และสัมภาษณ์
6. วิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลในพื้นที่ โดยการประชุมแลกเปลี่ยนปัญหา อุปสรรค และวางแผนทางปรับปรุงวิธีการเก็บข้อมูลและเครื่องมือในการเก็บข้อมูล 4 ครั้ง
7. ประชุมนำเสนอข้อมูลต่อสมาชิก
8. ประชุมสรุปแนวทางการทำงานต่อ
9. ประชุมนำเสนอข้อมูลเพิ่มเติมต่อสมาชิก
10. ประชุมสรุปงานทีมวิจัยเพื่อจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

รายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงาน

กิจกรรมที่ 1 ประชุมกรรมการและทีมวิจัย วันที่ 13 กันยายน 2546

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพูดคุยทำความเข้าใจกรรมการและทีมวิจัย
2. เพื่อแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ
3. เพื่อเตรียมการประชุมชี้แจงกลุ่มสมาชิก

วิธีการดำเนินงาน

1. หัวหน้าโครงการวิจัยชี้แจงแนวคิดและวัตถุประสงค์โครงการตลอดจนแผนการดำเนินงาน บทบาทหน้าที่ การประสานงานและงบประมาณโครงการ
2. นำประสบการณ์การทำงานและฐานข้อมูลเดิมมาวิเคราะห์ ทบทวนและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องประโยชน์ ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไข
3. กำหนดแนวทางการประสานงานกลุ่มครอบครัวเป้าหมาย

ผลการดำเนินงาน

เวทีประชุมกรรมการและทีมวิจัย ประกอบไปด้วยคณะกรรมการ 7 คน และทีมวิจัย 7 คน และพี่เลี้ยงโครงการ 1 คน

คุณเชิดได้ชี้แจงแนวคิดและวัตถุประสงค์ของงานวิจัยว่า เป็นการค้นหาปัญหาของชุมชนเพื่อมาวิเคราะห์รูปแบบการแก้ปัญหา เน้นการเก็บข้อมูล เพื่อที่จะนำข้อมูลมาวางแผนต่อว่ามีอะไรบ้าง อย่างเช่นงานวิจัยนี้สินจะเป็นการค้นหาข้อมูลปัจจัยการเกิดหนี้สินในด้านต้นทุนการผลิต การใช้จ่ายของฟุ่มเฟือยในครอบครัว กระบวนการวิจัยจะทำให้ได้ข้อมูลปัญหาที่แท้จริง เช่น ต้นทุนการผลิตสูงแล้วเราจะทำอย่างไรเพื่อลดต้นทุนการผลิต และคุณเชิดได้ทบทวนการทำงานวิจัยหนี้สินของชุมชนที่ผ่านมาจะมีปัญหาในการเก็บข้อมูลซึ่งผู้ใหญ่มักจะขี้ใจน้อยและไม่ยอมให้ข้อมูลและไม่ชัดเจน ซึ่งโครงการวิจัยโครงการนี้จะเปลี่ยนวิธีการและรูปแบบการเก็บข้อมูลโดยให้เยาวชนช่วยเก็บข้อมูลโดยการสอบถามจากผู้ใหญ่เนื่องจากผู้ใหญ่ไม่ถนัดในเรื่องการจดบันทึก การเก็บข้อมูลและเมื่อสิ้นสุดโครงการก็จะหาวิธีการแก้ปัญหาร่วมกัน

คุณสันติได้ชี้แจงโครงการได้ทบทวนแผนการดำเนินงานให้ทีมวิจัยและคณะกรรมการทราบดังนี้

1. ทีมวิจัยโครงการมีด้วยกัน 5 คน มีหน้าที่รวบรวมข้อมูลที่เด็กเก็บมา 7 วันจะเจอกัน 1 ครั้ง พร้อมคณะกรรมการและพร้อมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาร่วมกัน
2. การเขียนบันทึกข้อมูล จะจ้างทีมเด็กให้มาช่วยเก็บข้อมูล 6 คน มีค่าตอบแทนคนละ 3,000 บาท ระยะเวลาการเก็บข้อมูล 45 วัน (เก็บข้อมูลรายรับ-รายจ่ายประจำวัน 30 วัน (1 เดือน) และซ่อมแซมเก็บเพิ่มเติมให้ครบถ้วนอีก 15 วัน และนำข้อมูลมาคุยกับคณะกรรมการ
3. ทีมวิจัยจะประชุมอาทิตย์ละ 1 ครั้ง เป็นระยะตามงานที่ทำ และมีหน้าที่จดบันทึกรวบรวมข้อมูลที่เด็กเก็บ และบันทึกความคืบหน้า
4. คณะกรรมการ จะช่วยดูข้อมูลที่เด็กไปเก็บ ใช้ได้ ไม่ได้ ดี ไม่ดี ช่วยกันกลั่นกรอง

คุณสันติได้หารือกับทีมวิจัยว่าจะทำกันไหวหรือไม่ และชี้แจงรายละเอียดโครงการต่อ และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคณะกรรมการทีมวิจัย และพี่เลี้ยงโครงการ ในเวทีการประชุมดังนี้

การเก็บข้อมูลจะเก็บ 4 เรื่อง คือ

1. รายรับ รายจ่ายประจำวัน
2. ต้นทุนการผลิต
3. ค่าใช้จ่ายในด้านต่างๆ
4. การใช้หนี้สิน

การเก็บข้อมูลจะเป็นประโยชน์ในการทำงานกลุ่มต่อไป พอได้ข้อมูลมาแล้วเวลาที่คิดจะทำกิจกรรมหรือแผนงานอะไรก็จะเข้าข้อมูลเดิมมาเปรียบเทียบ อาจจะดูเป็นวิชาการแต่เป็นแค่การเก็บข้อมูลรายรับ – รายจ่าย ถ้าเรามีรายละเอียดชัดเจนเวลาเราทำอะไรก็จะไม่ขาดทุน

พี่เลี้ยงโครงการหาหรือทีมวิจัยและกรรมการว่าถ้าจะเก็บข้อมูลจะเก็บให้ละเอียดเราจะมีวิธีการอย่างไร จนได้ข้อสรุปว่า การเก็บข้อมูลต้นทุนการผลิตการทำนาต้องจดละเอียดตอนค่าปุ๋ย ค่ายา และกรรมการจะเป็นคนช่วยตรวจสอบข้อมูลบางที่คนบอกข้อมูลก็จะบอกเป็นช่วง บอกไม่ละเอียด ในข้อมูลด้านรายจ่ายในครัวเรือนกรรมการต้องมาช่วยตรวจสอบข้อมูลความเป็นไปได้ และช่วยสรุปข้อมูลให้ใกล้เคียงความเป็นจริงที่สุด

คุณเชิดหาหรือในทีมว่า ทีมงานจะนัดกันเมื่อไหร่ดีที่จะทำการแบ่งกลุ่มคุยกัน ซึ่งแจ้งโครงการกับสมาชิกและบ้านที่จะทำการเก็บข้อมูลว่าต้องใช้ข้อมูลอะไรบ้าง ถ้าไม่ชี้แจงรายละเอียดก็จะเกิดปัญหาการทำงาน

พี่รุ่ง ทีมวิจัยมีข้อคิดเห็นว่า เด็กที่ไปเก็บข้อมูลทุกวันสมาชิกอาจจะรำคาญจะแก้ปัญหายังไง อาจจะไปเก็บ 2 วันครั้งได้หรือไม่ การเก็บควรจะไปเก็บตอนเย็นเพราะสมาชิกผู้ให้ข้อมูลจะว่างงาน ถ้าเป็นสมาชิกรุ่น 50 ครัวเรือน ไม่น่าจะมีปัญหา เพราะสมาชิกเข้าใจอยู่แล้ว

คุณสันติ พี่เลี้ยงโครงการหาหรือเวทีการประชุมทำความเข้าใจและระดมความคิดเห็นมีข้อสรุปว่าให้มีการจัดเวทีย่อย 3 ครั้ง ตามจุดพื้นที่ดังนี้

เวลา	จุดที่	พื้นที่	สถานที่	วันที่จัด
4 โมงเย็น	1	หมู่ 1 ต.บ้านหลวง ต.สามก้อ ศาลาขาว	โรงเรียนชุมชน	20 ก.ย. 46
4 โมงเย็น	2	หมู่ 2 ต.บ้านหลวง	อบต.บ้านหลวง	22 ก.ย. 46
4 โมงเย็น	3	ตำบลสามดุ่ม ตำบลบางนมโค	ครัวชุมชน	23 ก.ย. 46

วัตถุประสงค์การทำเวที 3 จุด

1. ถามความสมัครใจของสมาชิก
2. หาหรือแนวทางการเก็บข้อมูลที่เหมาะสม
3. ทีมวิจัยและกรรมการชักชวนให้สมาชิกเห็นประโยชน์ของการทำวิจัยในอนาคต

พี่เลี้ยงโครงการหาหรือทีมงานโครงการดังนี้

ทีมวิจัย

1. นางสาวทรง ฤทธิศรี
2. น.ส.ปิยะนุช เกตุรัมย์
3. นางรัชณี จิตมนตรี
4. จุ่ม
5. นางสาวถวิล แดงทองคำ
6. นางปาริชาติ พันธุ์เพ็ง

คณะกรรมการ

1. นายสุรินทร์ กรีก
2. นายประทีป ปิยรัตน์
3. นายประยูร ยี่งู
4. นายสุบิน สุขบุญเพ็ง
5. นายชอบ รักษา
6. อ.อุดม กลีบมาลัย
7. นายรุ่ง จิตมนตรี

ผู้ช่วยทีมวิจัย

1. น.ส.น้ำอ้อย ฤทธิสร (โบว์)
2. น.ส.ลูกจันทร์ สุขบุญเพ็ง (ลูกจันทร์)
3. น.ส.ชลธิชา พันธุ์เพ็ง (ก๊วย)
4. นายปรีชา เทียนบุชา (เจ๊ก)
5. น.ส.สุภาวดี พันธุ์เพ็ง (อ้อม)
6. น.ส.อัญชลี พันธุ์เพ็ง (อัญ)

ทีมพี่เลี้ยง

1. นายสันติ จิยะพันธ์
2. นายเชิด พันธุ์เพ็ง

ทีมวิจัยได้พูดคุยกันถึงจำนวนครัวเรือนที่จะทำการเก็บข้อมูลว่าจะมีที่เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ 30 ราย ส่วนอีก 20 ราย จะประสานกับครอบครัวที่สามารถเข้าร่วมโครงการได้ ซึ่งจะต้องเป็นคนเห็นประโยชน์ร่วมกับกลุ่ม

กิจกรรมที่ 2 ประชุมทำความเข้าใจ และระดมความคิดเห็น (เวทีย่อย)วัตถุประสงค์การทำกิจกรรม

1. เพื่ออธิบายความเป็นมาของโครงการ
2. เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นวิธีการเก็บข้อมูลและประเด็นการเก็บข้อมูล
3. เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมเป็นประโยชน์กับกลุ่ม

วิธีการดำเนินงาน

ทีมวิจัยใช้วิธีการแบ่งจุด / โซน การทำงานโดยเลือกกลุ่มบ้านที่ใกล้เคียงกันแบ่งออกเป็น 3 จุดดังนี้
 จุดที่ 1 ประกอบไปด้วยสมาชิกในตำบลบ้านหลวงด้านตะวันตกหมู่ที่ 1 และตำบลสามกอ
 จุดที่ 2 ประกอบไปด้วยสมาชิกในตำบลบ้านหลวงด้านตะวันตก หมู่ที่ 2
 จุดที่ 3 ประกอบไปด้วยสมาชิกในตำบลสามตุ่ม และตำบลบางนมโค

กลุ่มเป้าหมาย

- สมาชิก 50 ครอบครัว
- คณะกรรมการกลุ่ม 7 คน
- ทีมวิจัย 6 คน
- พี่เลี้ยง 1 คน

ผลการดำเนินงาน

จุดที่ 2 ตำบลบ้านหลวง สถานที่ อบต.บ้านหลวง วันที่ 22 กันยายน 2546

วิธีการที่ใช้ในเวทีคือ พี่เลี้ยงชี้แจงวัตถุประสงค์ในการพูดคุยเพื่ออธิบายความเป็นมาของโครงการว่า ในการพูดคุยวันนี้เป็นการพูดคุยเรื่องปัญหาหนี้สินโดยใช้คำถามที่ว่า “ไม่รู้ว่าคุณเรามีหนี้สินหรือเปล่า” และก็ให้ทีมวิจัย (พี่อ้วน, พี่อังก์) มาพูดชวนสมาชิกคิดและพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

พี่อ้วน (สมทรง ฤทธิศร) เล่าให้สมาชิกฟังว่า วันนี้มาทำอะไร ทำไปเพื่ออะไร พี่อ้วนบอกว่า จะมีการเก็บข้อมูล รายรับ รายจ่ายแต่ละวัน และจะมีเด็กมาช่วยเก็บข้อมูลให้ เราจะได้รู้ที่มาที่ไปของการจ่ายเงินจะได้รู้ว่าอะไรที่ควรจ่ายอะไรไม่ควรจ่าย จากเดิมที่เคยทำงานของโครงการนำร่องมีการจดค่าใช้จ่ายของเงิน ลดการทะเลาะกันภายในครอบครัว

คุณสันติถามพี่อ้วนว่าการจดข้อมูลช่วยอะไรเราบ้าง

พี่อ้วนบอกว่า “ทำให้เราจัดการเงินเป็น ทำให้รายจ่ายกับรายได้พอกัน”

พี่อังก์บอกว่า “ทำให้เราแก้ปัญหาได้ถูกทางต้นเหตุมาจากอะไรจะได้รู้ว่าเกิดจากอะไรทำอย่างไรถึงจะแก้ได้ จึงขอความร่วมมือในการที่ให้เด็กไปเก็บข้อมูล

คุณสันติ ทบทวนว่า การจัดการปัญหาหนี้สินควรจัดการให้ถูกทิศทางตรงตามสาเหตุของปัญหา เพราะฉะนั้นก่อนจะแก้ปัญหานี้สิน ควรจะต้องรู้ข้อมูลก่อนหรือเปล่าว่าปัญหานี้สินมีที่มาสาเหตุจากอะไร

อ.อุดม เพิ่มเติมว่า “ทุกวันนี้เรามีหนี้สินเราไม่มีความสุขเราจะหาหนทางได้ 2 หนทาง คือ การหารายได้เพิ่มเติม และการลดรายจ่าย ทุกวันนี้ที่ผ่านไปเราไม่รู้ที่เราจ่ายอะไรไปทำให้เราใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ดังนั้นเราจึงต้องมีการจดบันทึกให้เป็นตัวอย่างสักเดือนครึ่ง และเมื่อเรารู้ข้อมูลชัดเจนๆแล้ว เรามานั่งทบทวนร่วมกัน จะเป็นการเห็นตัวเราเองว่าเราจะจัดการเงินอย่างไร ว่าอะไรจำเป็นดังนั้นเราจึงลดหนี้ด้วยการทบทวน การจดบันทึก และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เรารู้สาเหตุและเห็นปัญหา

คุณสันติซักถามในเวทีอีกว่า ถ้าเราพบว่าต้นทุนการผลิตสูง เราก็จะวางแผนกิจกรรมเพื่อลดต้นทุนงานที่เราจะทำ จะลดหนี้ โดยการลดรายจ่าย แต่เราไม่รู้เราต้องทบทวน และพี่เลี้ยงได้ทบทวนเป้าหมายของโครงการว่ากิจกรรมที่จะทำ คือ การวิจัยเพื่อแก้ปัญหานี้สินไม่ใช่เป็นกิจกรรมของพี่เลี้ยงพี่เลี้ยงมาช่วยประสานงานให้เท่านั้น โครงการเป็นโครงการที่ชุมชนเสนอไปยังหน่วยงานหนึ่งคือ สกว. ซึ่งสนับสนุนการศึกษาข้อมูลของหมู่บ้าน เสนอโดยกรรมการชุมชน แต่วิธีการที่จะแก้ปัญหานี้สินต้องหาข้อมูลให้ได้ก่อน พอรู้ข้อมูลแล้วจะช่วยแก้ปัญหานี้สินได้ตรงจุด ถ้าเรามีข้อมูลชัดเจน จะได้

แก้ปัญหาได้และเราจะทำร่วมกันทั้งชุมชน มีเป้าหมายทั้งหมด 50 ครอบครัว งบประมาณจะใช้ให้เด็กช่วยเก็บข้อมูลตามบ้านมีระยะเวลาในการเก็บข้อมูลเดือนครึ่ง

พี่องค์เพิ่มเติมว่า ถ้าเราเก็บเดือนหนึ่ง เราก็จะพอรู้ข้อมูลชัดเจน เช่นการใช้จ่ายในครอบครัว ค่าน้ำ ค่าไฟ

ตังเสริมว่า ถ้าเก็บครึ่งเดือนจะไม่มีรู้ชัดเจนไม่สามารถเปรียบเทียบได้

พี่เชิดเสริม เกี่ยวกับการเก็บข้อมูลไปและจะไปทำอะไร ว่าทีมวิจัยรู้ไหมว่างานวิจัยทำอะไรทำอะไรไม่ต้องประชุม การที่จะปรับแนวคิด ต้องค่อยทำค่อยปรับทีละน้อย แรกเริ่มใช้เด็กไปจดก่อน ในระยะต่อไปสมาชิกจะจดกันเอง ซึ่งพอเราได้ข้อมูลมาเราจะมาแยกแยะข้อมูลว่า เราจะแก้ปัญหาคำคัญที่สุดอย่างเช่นกลุ่มเกษตรมีข้อมูล การใช้ปุ๋ยละเราจะมีวิธีการลดต้นทุนได้อย่างไรบ้าง จะร่วมกันทำร่วมกันใช้ได้หรือเปล่า ยกตัวอย่างการรวมซื้อ / การออมทรัพย์ การรวมกลุ่มต้องร่วมกันต้องนึกถึงจุดคุ้มทุนในการทำงานอย่างเช่น ตอนนี้มารวมกันมาพูดคุยกัน (เรียกว่ากระบวนการกลุ่ม) พี่พาอาศัยกันหันหน้าเข้าหากันนี่คือจุดที่เราต้องรีบแก้ อย่างคำพูดที่ว่า “ จี๊ดตูดใครใครเป็นคนเจ็ด ” ตอนนี้เงินกองทุนต่างๆ มีเยอะปัจจุบันเราถูกเงินจัดการเราไม่ได้จัดการเงินเอง ถ้าเราจะจัดการเงินเองเราต้องรู้ข้อมูล เราต้องเข้าใจกระแสของสังคมที่เข้ามาในชุมชนเราจึงจะจัดการมันได้

ช่วงท้ายคุณสันติทบทวนความคิดเห็นสมาชิกอีกทีว่าแต่ละคนมีความคิดอย่างไร น่าจะทำไหมเป็นประโยชน์หรือไม่ ถ้าเราคิดจะแก้ปัญหากำหนดเฉพาะ 4-5 คน ก็จะไม่เกิดประโยชน์มาก อยากให้พวกเรา (สมาชิก) เสนอแนะความคิดเห็น มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง ถ้าจะให้สำเร็จควรจะต้องทำอะไรบ้าง

จุดที่ 3 ครั้วชุมชน วันที่ 24 กันยายน 2546

คุณสันติ พี่เลี้ยงโครงการ ได้ชวนคิดชวนคุยเกี่ยวกับการจัดการปัญหานี้สินของชุมชนในปัจจุบันและได้ข้อสรุปว่า ปัจจุบันชาวบ้านควักเงินง่าย จ่ายเงินคล่อง ใช้ไม่ตรงร่องตรงรอย ทำอะไรไม่พิจารณาตามความเหมาะสม (ไม่ดูจุดคุ้มทุน) ขาดการจัดการตนเอง จึงทำให้เกิดหนี้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และคุณสันติก็ได้ตั้งคำถามกับสมาชิกว่า จะแก้ปัญหานี้สินได้อย่างไร จะรู้ที่มาสาเหตุของปัญหานี้สินได้อย่างไร

พี่รุ่งบอกว่า ปัจจุบันรายจ่ายมักจะเกินรายได้ จึงควรจะมีการหาข้อมูลทำบัญชี รายรับ – รายจ่าย ของครอบครัว

ทีมวิจัยชี้แจงกับสมาชิกว่า จะทำการเก็บข้อมูลสมาชิก 50 ราย และทีมวิจัยจะมีหน้าที่แยกแยะข้อมูล สรุปข้อมูลหาสาเหตุของปัญหาและหลังจากนั้นกรรมการและทีมวิจัยและสมาชิกร่วมคิดหาวิธีการแก้ปัญหานี้สินและจะใช้ทีมเด็กเก็บข้อมูล เพราะอยากให้เด็กเห็นสภาพของชุมชนได้เรียนรู้กิจกรรมของชุมชนไปด้วยและทีมวิจัยจะลงไปประสานงานบ้านสมาชิกให้ทีมเด็กก่อน

สมาชิกเสนอว่าบางบ้านอาจจะต้องให้ทีมเก็บข้อมูลซักถามข้อมูลและบางบ้านอาจแค่ไปเก็บข้อมูลที่เค้าจดไว้

พี่เลี้ยงสันติ ได้มีประเด็นชวนคิดในการเก็บข้อมูลว่า การใช้เงินในบ้านใช้แบบกระเป๋าใคร กระเป๋ามันหรือเปล่าและทีมกรรมการเสนอว่า ถ้าจะเก็บข้อมูลต้องเก็บข้อมูลกระเป๋าหลักของบ้าน

ทีมห้องสมาชิกบอกว่า น่าจะต้องมีสมุดเพื่อที่จะจดข้อมูลแต่ละบ้าน บางทีไปไม่เจอคนจ่ายจะได้ข้อมูลไม่ครบ

กิจกรรมที่ 3 ประชุมสรุปแนวทางการเก็บข้อมูล

เวทีประชุมสรุปแนวทางการเก็บข้อมูล เพื่อสรุปแนวทางการเก็บข้อมูล วิธีการ และประเด็นในการเก็บข้อมูลจากเวทีสัญจร มีผู้เข้าร่วมดังนี้คือ กรรมการ 7 คน ทีมวิจัย 6 คน พี่เลี้ยง 1 คน

ทีมวิจัย กรรมการและพี่เลี้ยงได้ร่วมกันกำหนดประเด็น / แนวทางในการเก็บข้อมูล และวิธีการในการเก็บข้อมูลจนได้ข้อสรุปดังต่อไปนี้

1. ประเด็นข้อมูลที่เก็บ คือ รายรับ – รายจ่ายของแต่ละครอบครัว ข้อมูลหนี้สิน ต้นทุนการผลิต

- การเก็บข้อมูลหนี้สิน จะเก็บทั้งหนี้ในระบบและนอกระบบ ประกอบไปด้วยต้นหนี้สินเท่าไร ดอกเบี้ยเท่าไร แหล่งเงินกู้มาจากที่ใด ซึ่งจะมีแบบฟอร์มในการกรอกข้อมูลโดยจะให้สมาชิกกรอกโดยสมัครใจ

- การเก็บข้อมูลต้นทุนการผลิต จะเก็บต้นทุนต่อไร่ จะมีแบบฟอร์มในการเก็บ แบบฟอร์มการเก็บข้อมูลประกอบไปด้วย จำนวนไร่ที่ทำ ผลผลิตที่ได้ ใช้จ่ายเรื่องอะไรบ้าง จะร่วมกันกำหนดแบบฟอร์มอีกครั้งหนึ่ง

2. วิธีการเก็บข้อมูล

2.1 ต้องได้ข้อมูลรายจ่ายของครอบครัวทุกวัน เด็กตกลงกับเจ้าของบ้านว่าจะจดเองหรือจะให้เด็กจดให้

2.2 ช่วงแรกให้ทีมวิจัย และกรรมการพาเด็กไปแนะนำครอบครัวเป้าหมาย

ทีมวิจัยเสนอว่า ควรจะใช้สมุดจด แต่ให้เจ้าบ้านจดรายละเอียดให้ ไม่ต้องมีตารางแยกประเภทของการใช้จ่าย เพราะทีมวิจัยจะช่วยแยกหมวดหมู่ให้ และการเก็บข้อมูลรายรับเอาตามที่สมาชิกบอกไม่ต้องซักรายละเอียด

ทีมวิจัยได้สรุปงานการทำความเข้าใจกับสมาชิกที่ผ่านมาว่า ประเด็นสำคัญที่สมาชิกอยากรู้คือได้ข้อมูลแล้วจะแก้ปัญหาได้อย่างไร ถ้าจะลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ก็ไม่ว่าจะเพิ่มได้อย่างไร ทีมวิจัยได้ทบทวนความเข้าใจร่วมกันว่า หลังจากที่ได้ข้อมูลมาแล้วเราจะช่วยกันดูว่า

- จะลดการจ่ายอะไรได้บ้าง อย่างเช่น ของใช้ฟุ่มเฟือย
- ถ้าต้องจ่าย จะจ่ายให้ถูกลงได้อย่างไร เช่น การวางแผนการรวมซื้อ
- จะทำรายจ่ายให้เป็นรายได้ได้หรือไม่ อย่างไร
- ทำการผลิตทดแทน

กิจกรรมที่ 4 อบรมวิธีการเก็บข้อมูลและสร้างเครื่องมือ

การประชุมประกอบไปด้วย ทีมวิจัย 6 คน ผู้ช่วยทีมวิจัย 6 คน เพื่อเตรียมความพร้อมทีมเก็บข้อมูลและผู้วิจัยให้มีทักษะความสามารถเบื้องต้นในการเก็บข้อมูลที่เป็นจริงและมีรายละเอียดชัดเจนจากสมาชิก และทำการแบ่งพื้นที่กันรับผิดชอบในการเก็บข้อมูล

ทีมวิจัยพูดคุยเล่าประสบการณ์ในการเก็บข้อมูลโครงการวิจัยนี้สิน ของโครงการนำร่องว่าจากเดิมเคยให้แต่ละบ้านทำการจดบันทึกข้อมูลรายรับ รายจ่าย แต่สมาชิกมักไม่ค่อยจดจึงทำให้ได้ข้อมูลรายละเอียดไม่ชัดเจน

ทีมวิจัยและทีมเก็บข้อมูลได้ช่วยกันคิดร่วมกันในหัวข้อที่ทำการเก็บข้อมูลรายจ่ายประจำวันตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ค่าอาหาร
 - เนื้อสัตว์
 - ผัก
 - อาหารทะเล
 - ข้าวสาร
 - กะปิ หอมกระเทียม
2. สินค้า ของกิน ของใช้
 - น้ำมันพืช
 - น้ำปลา
 - น้ำตาลทราย
 - น้ำเปล่า
3. ค่าเล่าเรียน
4. ใช้นี้
5. ค่าสาธารณูปโภค
 - ค่าน้ำ
 - ค่าไฟฟ้า
 - ค่าโทรศัพท์
6. ค่ารักษาพยาบาล
7. ค่าเดินทาง
8. ค่าใช้จ่ายในการบันเทิง
 - กลิ่น
 - เทป
 - ซีดี
 - เซาหนัง

ทีมวิจัยและทีมเก็บข้อมูลร่วมกัน แบ่งหมวดหมู่ในการเก็บข้อมูลได้ 9 หมวดดังนี้

1. หมวดการบริโภคของกิน
2. หมวดการบริโภคของใช้
3. หมวดอาหารสด
4. หมวดงานสังคม
 - งานศพ
 - งานแต่งงาน
 - ทำบุญต่างๆ
5. หมวดสาธารณูปโภค
 - ค่าน้ำ ค่าไฟ
 - ค่าโทรศัพท์
6. อายุมุข
7. หมวดการศึกษา
 - ลูกไปโรงเรียน
 - อุปกรณ์การเรียน
8. หมวดการใช้หนี้
9. หมวดค่ารักษาพยาบาล

ทีมวิจัยได้แบ่งกลุ่มรายชื่อสมาชิกที่จะทำการเก็บข้อมูลเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1. พื้นที่ ม.2 ต.บ้านหลวง มีสมาชิกจำนวน 14 ครอบครัวคือ
 - สมทรง - แต้ว
 - ลำพึง - ลำจวน
 - จุ่ม - กำนันสนาม
 - ประทีป - นง
 - จำรูญ - ปารี
 - วิเชียร - พ้า
 - แจ้ว - ต้ม
2. พื้นที่ ม.1 ต.บ้านหลวง มีสมาชิกจำนวน 19 ครอบครัวคือ
 - สุรินทร์ - ประดับ - แพ
 - ลำอาน - เรือน - บรรจง
 - ขอบ - แหม่ม - ลำพอง
 - อ.อุดม - ชันทอง
 - พันชรี - มะลิ

- บุญสม - ประยูร ชีฏู
- จำลอง - น้ำส่ง
- แอ๊ด - สำเร็จ

3. พื้นที่ตำบลสามตุ่ม / บางนมโค มีสมาชิกจำนวน 9 ครอบครัว

- สมพิศ
- ภา
- มา
- มณฑา
- วัฒน
- เพนียด
- เชิด
- สุชาติ
- คิง

หลังจากที่ทีมวิจัยได้ทบทวนจำนวนสมาชิกแล้ว ได้มีการแบ่งความรับผิดชอบให้กับทีมเก็บข้อมูล ในระยะแรก 1 สัปดาห์ และจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูลโดยมีทีมเก็บข้อมูลทั้งหมด 6 คน แบ่งกันเก็บข้อมูลคนละประมาณ 7 ราย ดังนี้

อ้อม	จันทร์	โบว์	เจ็ก	ก๊วย	อัญ
ภา	ลำพิง	สมทรง	สุรินทร์	หม่อม	วัฒน
มณฑา	ประทีป	จุ่ม	ลำอาน	ขันทอง	คิง
เพนียด	แต้ว	จำรูญ	ชอบ	มะลิ	แพ
เชิด	แ้ว	วิเชียร	อ.อุดม	ประยูร	บรรจง
ลำภา	ป้าลิ	ก้านสนาม	พันศรี	บุญสง	ลำพอง
สมพิศ	ป้าคิม	นงค์	บุญสม	จำลอง	แอ๊ด
	ลำจวน	พำ	ประดับ		สำเร็จ

กิจกรรมที่ 5 เก็บข้อมูลในพื้นที่เกี่ยวกับรายรับ รายจ่าย และต้นทุนการผลิตของครอบครัวสมาชิกโดยการพูดคุย สัมภาษณ์ และสัมภาษณ์ โดยแบ่งการเก็บข้อมูลเป็น 3 ระยะ

ผลการดำเนินงาน

การเก็บข้อมูลของ นางสาวชลธิชา พันธุ์เพ็ง (ก๊วย)

วิธีการที่จะเข้าไปหาข้อมูลกับชาวบ้านนั้น ก่อนอื่นต้องเข้าไปทำความรู้จักทักทายทำความสนิทสนมกับชาวบ้านเพื่อให้ชาวบ้านเกิดความคุ้นเคยไว้วางใจกับเราที่เป็นทีมงานวิจัยเสียก่อน แล้วเรา

ถึงจะอธิบายให้รู้ถึงจุดประสงค์ของการที่เข้าไปเก็บข้อมูลว่าเรานำข้อมูลไปทำอะไรทำอะไรเพื่ออะไรพร้อมทั้งบอกวิธีการจดบันทึกที่รายรับ – รายจ่ายแต่ละวันและบอกประโยชน์ถึงสิ่งที่เราจดบันทึกในแต่ละวันว่าเราจะทราบว่าเราใช้จ่ายอะไรไปบ้าง รายจ่ายนั้นมากหรือน้อยกว่ารายรับอย่างไร จากการที่ได้สำรวจพบว่าบ้านก็ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล บ้านนั้นก็ยังไม่ค่อยให้ความร่วมมือเท่าไรแต่เราก็ไม่เคยท้อ ก็ยังทำงานนี้อยู่ถึงแม้ว่าบางครั้งจะได้รับฟังคำพูดที่ไม่สุภาพคำบ่นหรือการแสดงความรำคาญจากชาวบ้านบางคนก็ตาม

ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ก็จะเป็นในเรื่องความร่วมมือของชาวบ้านเพราะว่าชาวบ้านบางคนยังไม่ค่อยเข้าใจในเรื่องของการเก็บข้อมูล ดังนั้น จึงมีปัญหาชาวบ้านยังไม่ค่อยให้ความสำคัญในเรื่องการจดบันทึกข้อมูล บางครั้งเวลาที่ไปเก็บข้อมูลก็ไม่ค่อยเจอเลย ส่วนใหญ่ไม่ค่อยอยู่บ้านกันต้องออกไปทำนาบ้าง ไปรับจ้างที่อื่นบ้าง ข้อมูลที่ได้บางรายจึงไม่ตรงตามความเป็นจริง 100 % โดยศึกษาเก็บข้อมูลตามบ้านหลายบ้านดังนี้

1. **บ้านคุณมะลิ** บ้านคุณมะลิมีสมาชิกในครอบครัวทั้งหมดรวม 4 คน มีอาชีพค้าขายและทำการเกษตรตอนเที่ยงเข้าไปเก็บข้อมูลและแนะนำการจดบันทึกไม่ค่อยให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ไม่เคยจดบันทึกเราต้องเข้าไปถามรายรับ รายจ่ายทุกวัน แต่ก็ยังขาดรายละเอียดที่ชัดเจนในหมวดต่าง ๆ มีรายรับรายจ่ายดังนี้ รายรับ ประมาณ 10,135 บาท รายจ่ายประมาณ 8,073 บาท คงเหลือ ประมาณ 2,062 บาท

2. **บ้านคุณจันทร์ทอง กิจธิ์สีรี** มีอาชีพ ทำเกษตรให้ความร่วมมือพอสมควร คอยจดบันทึกอย่างสม่ำเสมอครอบครัวนี้มีรายรับประมาณ 1,245 บาทต่อเดือน รายจ่ายประมาณ 4,533 บาท ต่อเดือน ดังนั้นรายรับจึงน้อยกว่ารายจ่าย 3,288 บาท

3. **บ้านคุณบุญส่ง** บ้านนี้มีสมาชิกทั้งหมด 6 คน มีอาชีพทำการเกษตร บ้านนี้ให้การต้อนรับเป็นอย่างดีในการเข้าไปเก็บข้อมูลจะมีการจดบันทึกให้ทุกวันข้อมูลค่อนข้างละเอียดโดยมีรายรับต่อเดือนประมาณ 8,000 บาท รายจ่ายประมาณ 5,432 บาท คงเหลือประมาณ 2,068 บาท

4. **บ้านคุณจำลอง** มีสมาชิกทั้งหมด 4 คน มีอาชีพทำสวนและขายขนมบ้านนี้ก็ให้การต้อนรับเป็นอย่างดีเช่นกันแต่มีข้อเสียตรงที่ว่าไม่สามารถจดบันทึกให้ได้เพราะว่าเขียนหนังสือไม่เป็นดังนั้นการสอบถามข้อมูลจึงต้องไปทุกวันผลสรุปก็ทำให้ทราบว่าบ้านนี้มีรายรับต่อเดือนประมาณ 7,375 บาท รายจ่ายประมาณ 3,437 ดังนั้นเงินยังคงเหลืออีกประมาณ 3,432 บาท

5. **บ้านคุณประยูร** บ้านนี้มีอาชีพทำการเกษตรและรับจ้างเท่าที่ไปเก็บข้อมูลในแต่ละวันนั้น บ้านนี้ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการจดบันทึกข้อมูลเลยนาน ๆ จะจดสักครั้งหนึ่งข้อมูลที่ได้อาจจะไม่แน่นอนเพราะจดย้อนหลังทุกทีแต่พอทราบมาคร่าว ๆ ว่ามีรายรับต่อเดือนประมาณ 3,378 บาท รายจ่ายประมาณ 11,910 บาทบ้านนี้จึงมีรายจ่ายมากกว่ารายรับ

6. **บ้านคุณรุ่ง จิตมนตรี** บ้านนี้มีสมาชิกในบ้านทั้งหมด 10 คน มีอาชีพ ทำนา ทำสวน บ้านนี้ให้ความร่วมมือในการจดบันทึกที่รายรับ – รายจ่ายดีมากเพราะจดอย่างละเอียดทุกวันบ้านนี้มีรายรับต่อ

เดือนประมาณ 2,940 บาท รายจ่าย ประมาณ 7,458 บาท รายจ่ายจึงมากกว่ารายรับประมาณ 4,518 บาท เพราะว่ายังไม่ได้เงินจากการทำนา

ข้อมูลที่ได้นั้นบางส่วนก็ชัดเจนบางส่วนก็ยังไม่ชัดเจนเพราะขึ้นอยู่กับการจัดบันทึกของแต่ละบ้านว่าจดทุกวันนี้จะละเอียดหรือเปล่าหรือบางส่วนก็ไม่กล้าจดลงบันทึกเพราะเกรงว่าคนอื่นจะรู้ว่าเราเป็นหนี้เท่าไรหรืออะไรไปบ้าง บางครั้งก็ใช้ในเรื่องส่วนตัวของแต่ละคนในครอบครัวจึงไม่ได้มีการจดบันทึกที่แน่นอน

หลังจากที่ได้จดบันทึกข้อมูลแล้ว 1 เดือนพบว่า ชาวบ้านนั้นได้ทราบถึงรายรับ – รายจ่าย ของตัวเองถ้าดูแล้วรายจ่ายของตัวเองมากกว่ารายรับก็ย้อนกลับมาดูบันทึกของตัวเองว่าค่าใช้จ่ายอะไรไปบ้าง ถ้าดูแล้วส่วนไหนไม่จำเป็นเดือนต่อมาก็จะตัดค่าใช้จ่ายอันนั้นออกไปเพื่อที่รายรับจะได้เพียงพอกับรายจ่าย

การเก็บข้อมูลของ นางสาว น้ำอ้อย ฤทธิศร (โบว์)

หลังจากได้มีการแบ่งครอบครัวแต่ละครอบครัวจะมีทั้งหมด 7 บ้านเพื่อมอบให้กับคนทำการวิจัยออกมศึกษาข้อมูลในระยะเวลา 1 เดือน บ้านแรกที่ได้ไปหาจะมีบ้าน สมทรง , บ้านพี่จุ่ม , บ้านป้าเชียร , บ้านป้าจัญญ , บ้านป้าอ่อน , บ้านป้านงค์ , บ้านน้ำฟ้า , ในวันแรกได้เข้าไปหาบ้านพี่จุ่ม บ้านนี้พอเข้าไปในบ้านก็เห็นว่าให้การต้อนรับเป็นอย่างดีเพราะสนิทกันไปหากันบ่อยในบ้านจะมีสมาชิกทั้งหมด 6 คน มีป้าทอง , ลูกเสริฐ , พี่หนุ่ม , พี่จุ่ม , พี่แจ๊ค ในบ้านนี้มีอาชีพที่แตกต่างกัน ลูกเสริฐจะทำนา พี่หนุ่มวิ่งส่งปลา พี่แจ๊คทำงานโรงงาน งานอดิเรกก็จะไปเล่นดนตรี การจดบันทึกของบ้านนี้บางวันก็จดดี แต่จะมีบางวันที่ลืมจดบ้างข้อมูลที่ได้ในระยะเวลา 1 เดือน ก็อาจจะจริงได้ไม่ถึง 100% พอครบ 1 เดือนก็เอาข้อมูลที่จดไว้ไปให้เขาดู เขาถึงได้รู้ว่าตัวเองมีรายจ่ายสูงมาก หลังจากได้รู้ข้อมูลรายจ่ายแล้วก็คิดจะประหยัดตัดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออก แต่พอทำได้ไม่นานก็ใช้จ่ายเหมือนเดิม

บ้านป้าเชียร บ้านนี้จะเดินไปหาป้าเชียรในเวลาเย็น ๆ หรือมืด ๆ หน่อยเพราะเขาจะกลับจากการทำงานบ้านป้าเชียรมีสมาชิกทั้งหมด 3 คน คือ ป้าเชียร และลูกอีก 2 คน คือ โซติ , เซษฐ ในการจดบันทึกรายรับและรายจ่ายของแต่ละวัน ป้าเชียรเป็นคนจดให้ ถ้าวันไหนเข้าไปคุยด้วยเขาก็จะเล่าให้ฟังว่าใช้จ่ายอะไรไปบ้าง ป้าเชียรให้ความร่วมมือดี ปัญหาไม่ค่อยมีเพราะจะเจอเขาทุกวัน น้อยครั้งที่ไปแล้วไม่เจอป้าเชียรป้าเชียรมีอาชีพทำงานโรงงานและลูกเขาทั้ง 2 คน ก็ยังเรียนหนังสืออยู่ ถ้าวันไหนป้าเชียรไม่ได้ไปทำงานป้าเค้าจะเข้าสวนไปเก็บมะม่วง มะพร้าว หรือของที่มีอยู่ในสวนไปขายเพื่อหารายได้พิเศษ ข้อมูลที่ได้จึงค่อนข้างชัดเจน พอครบ 1 เดือนเขาก็จะรู้ว่าสิ่งไหนบ้างที่ไม่จำเป็นเขาก็จะตัดออกบ้างก็จะใช้จ่ายอย่างที่จำเป็น

บ้านป้าจัญญ บ้านนี้จะขี่รถมอเตอร์ไซด์ไปหาที่บ้านและไปทุกวันส่วนใหญ่แล้วจะเจอป้าเค้าอยู่บ้านน้อยครั้งที่ไปแล้วจะไม่เจอ พอเจอป้าเค้าก็จะคุ้ยรายละเอียดให้ฟังถามอะไรก็ตอบและให้ข้อมูลดีแต่ถ้าวันไหนป้าเค้ากินเหล้าเมาเวลาถามอะไรก็ไม่ค่อยบอกบางทีก็ดูหาว่าจดข้อมูลไปไม่เห็นได้อะไรเลยปัญหาที่อยู่ตรงที่ป้าแถมมาให้และ ป้าจัญญมีอาชีพทำสวนอยู่กับบ้าน ป้าจัญญมีลูกทั้งหมด 3 คน

ลูกสาว 2 คน ลูกชาย 1 คน ลูกสาว 2 คน ทำงานข้าราชการ ส่วนลูกชายทำงานโรงงาน ข้อมูลของป้าจำรุญไม่ค่อยชัดเจนเพราะถ้าวันไหนไม่ได้ไปจดบันทึกพอถามย้อนหลังก็บอกว่าลืมจำไม่ได้ หลังจากการจดบันทึกก็สังเกตว่าบ้านป้าจำรุญไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงมากนัก

บ้านก้านสนาม บ้านนี้ก็มีมอเตอร์ไซด์ไปหาเหมือนกันส่วนใหญ่จะไปหาช่วงตอนเย็น ๆ บ้านนี้มีหมาด้วยเลยไม่ค่อยกล้าเข้าไปเท่าไรเพราะกลัวหมาเวลาจะเข้าไปก็เรียกป้าอ่อนให้ออกมารับข้างนอกพอเข้าไปในบ้านก็เจอป้าอ่อน ป้าอ่อนจะเป็นคนทำกับข้าวเวลาป้าเค้าซื้ออะไรก็จะบอกส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการพูดคุยกันแบบเป็นกันเอง บ้านนี้มีอาชีพที่แตกต่างกันมีลูกหลายคน อยู่ที่สมุทรปราการมีอาชีพค้าขายปลาทะเล แต่มี 1 คน ที่ทำงานโรงงานอยู่ที่รองเท้าแพน ปัญหาอุปสรรคก็มีบ้างบางวันไปไม่เจอป้าอ่อนก็จะเจอหลานสาวเค้าหลานสาวคนนี้ไม่ค่อยรู้เรื่องเกี่ยวกับรายจ่ายเท่าไรก็เลยได้ข้อมูลที่ไม่น่าไว้วางใจ บ้านนี้มีรายจ่ายเยอะมากกว่ารายรับเพราะไม่ได้ทำงานกันส่วนใหญ่ จากการสอบถามป้าอ่อนแล้วป้าก็บอกว่าหนี้สินเยอะมากหลังจากที่ทำรายงานรายรับ – รายจ่ายแล้วป้าเค้าก็ทราบว่ารายจ่ายมากกว่ารายรับแต่ก็ประหยัอะไรไม่ได้เพราะไม่รู้ว่าจะลดอะไรดี

บ้านป้านงค์ บ้านนี้ก็มีมอเตอร์ไซด์ไปเก็บข้อมูลเหมือนกัน ป้านงค์จะให้ความร่วมมือในการจดบันทึกพอใช้ได้เหมือนกันเพราะป้านงค์จะเป็นคนจดให้บางวันถ้าไปหาที่จะจดเอง ถ้าวันไหนไม่ได้ไปป้าก็จดไว้ให้แต่ถ้าไปไม่เจอป้านงค์ก็จะถามคนในบ้าน คนในบ้านไม่ค่อยจะตอบอะไรมากนัก การจดบันทึกของป้านงค์ก็ไม่ละเอียดเท่าที่ควร ป้านงค์มีสมาชิกทั้งหมด 6 คน แต่ละคนก็ทำงานกันหมด เหลือแต่คนแก่ 1 คน อยู่บ้าน บางครั้งไปหาตอนเย็นก็ยังไม่กลับจากการทำงานข้อมูลที่ได้จึงไม่ชัดเจนนัก เพราะถามอะไรก็ไม่ค่อยตอบเลย บางครั้งดูหน้าตาแล้วป้าเค้าก็ไม่ค่อยพอใจเท่าไรที่เข้าไปถามข้อมูล

บ้านน้ำฟ้า บ้านนี้ไปหาที่ไรไม่ค่อยเจอเลยส่วนใหญ่จะเจอเมียน้ำฟ้า เราไม่ค่อยจะรู้จักเมียน้ำฟ้าสักเท่าไรก็เลยคุยได้ไม่มากนักก็จะถามว่าวันนี้ทำอะไรกันวันนี้ใช้จ่ายอะไรไปบ้างแล้วก็จดมาคร่าว ๆ หลักจากนั้นก็บอกให้จดบันทึกให้ทุกวัน บ้านน้ำฟ้ามีสมาชิกทั้งหมด 3 คน น้ำฟ้าทำสวน ลูกสาวเรียน เมียอยู่บ้าน ปัญหาที่เข้าไปพบก็จะเป็นเรื่องที่ว่าเวลาไปหาน้ำฟ้าไม่ค่อยเจอข้อมูลที่ได้จึงไม่ชัดเจนนัก

บ้านคุณสมทรง บ้านนี้ไม่ต้องเดินไปหาเลยเพราะรู้ที่อยู่ว่าในแต่ละวันใช้จ่ายอะไรไปบ้าง มีสมาชิกทั้งหมด 3 คน พ่อ แม่ ลูก พ่อทำนา แม่รับจ้าง ส่วนโบว์เรียน แต่จะมีงานอดิเรกคือระหว่างวันเสาร์ – อาทิตย์ก็จะไปเล่นดนตรี กับพ่อ พอเย็นมาแต่ละคนก็จะจดว่าตัวเองใช้อะไรบ้างในวันนี้ ข้อมูลที่ได้จึงค่อนข้างชัดเจนเพราะเราจดกันทุกวัน ในระยะแรก ๆ พอเรารู้ว่ารายจ่ายมากกว่ารายรับเราก็เริ่มประหยัดแต่พอประหยัดได้ไม่นานก็เริ่มกลับมาใช้จ่ายเหมือนเดิม

การเก็บข้อมูลหนี้สินของ อ้อม และ อุ่ม

ตอนแรกก่อนที่จะเข้าไปเก็บข้อมูลก็จะมานั่งวางแผนกันก่อนว่าเราจะเริ่มไปเก็บข้อมูลรายรับ – รายจ่ายที่บ้านไหนก่อนดีบ้านไหนที่เราวิเคราะห์แล้วว่าพร้อมก่อนบ้านอื่นแล้วค่อย ๆ เรียงไปตาม

ลำดับตามที่เราได้วางแผนเอาไว้ส่วนความร่วมมือในการให้ข้อมูลนั้นถ้าบ้านไหนมีเวลามากก็จะให้ข้อมูลได้มากและชัดเจนส่วนคนที่ต้องทำงานประจำของตัวเองไม่ค่อยมีเวลามากนักก็จะได้ข้อมูลน้อยและไม่ค่อยชัดเจนนักแต่ก่อนที่จะขอข้อมูลตามบ้านนั้นก่อนอื่น ต้องอธิบายให้เขาเข้าใจด้วยว่า สิ่งที่เราทำนั้นทำไปเพื่ออะไร ทำไมจึงต้องทำพอชาวบ้านเข้าใจแล้วก็จะจัดเตรียมอุปกรณ์ไปให้เค้า เช่นสมุดจดบันทึกในแต่ละวัน จากการเก็บข้อมูลนั้นก็เจออุปสรรคหลายอย่างเหมือนกัน เช่น เวลาที่เราไปเก็บข้อมูลนั้นไม่เจอคนให้ข้อมูลอยู่บ้านเพราะต้องไปทำงานกลับบ้านไม่เป็นเวลาบางคนก็ลืมจดบันทึกในแต่ละวันบ้างทำให้ข้อมูลที่ได้อาจไม่ตรงกับความจริงเท่าที่ควร อุปสรรคนี้ทำให้การสอบถามข้อมูลนั้นล้มเหลวไป 2 บ้าน ส่วนความเป็นอยู่ส่วนใหญ่ของชาวบ้าน 5 ครัวเรือนนี้ที่ได้ศึกษาข้อมูลแล้วพบว่าอยู่กับแบบครอบครัวใหญ่ไม่ค่อยมีปัญหาอะไรในครอบครัวแต่มีปัญหาเรื่องรายจ่ายมากกว่ารายรับเป็นส่วนมาก ชาวบ้านกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะมีอาชีพค้าขายและทำเกษตรซึ่งแต่ละบ้านจะมีรายละเอียดพอสังเขปดังนี้

1. บ้าน ลำเภา พันธุ์เพ็ง บ้านนี้ไม่มีปัญหาในการเก็บข้อมูลเพราะเป็นบ้านของข้าพเจ้าเอง
2. บ้านนายเพนียด ชนะฤทธิ์ ลูกเนียดทำงานที่สหกรณ์ร้านค้าชุมชนเวลาที่เก็บข้อมูลส่วนใหญ่ก็จะอยู่ที่ร้านสหกรณ์มากกว่าที่บ้านการให้ข้อมูลของลูกเนียดค่อนข้างแน่นอนชัดเจนเพราะลูกเภาจะจดละเอียดและให้ข้อมูลที่เป็นจริงโดยการบันทึกข้อมูลให้ทุกวัน
3. บ้านนาย เจิต พันธุ์เพ็ง บ้านนี้ก็ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดีจะจดยรายรับรายจ่ายให้ตลอด เวลาเก็บข้อมูลก็ขี้นรถมอเตอร์ไซด์ไปเอาที่บ้านตอนเย็น
4. บ้านนางสมพิศ พันธุ์เพ็ง บ้านนี้ก็เช่นกันให้ความร่วมมือพอสมควร ป้าพิศจะคอยจดบันทึกรายรับ – รายจ่ายในแต่ละวันเช่นกันบ้านนี้ไม่มีปัญหาในการเก็บข้อมูลเพราะบ้านอยู่ใกล้กัน
5. บ้านป้าภา สุกรกำเหนิด บ้านป้าภามีอาชีพค้าขายดังนั้นจึงไม่มีปัญหาในการจดบันทึกเพราะป้าภาต้องจดทุกวันอยู่แล้วเพื่อที่จะได้ว่ารู้ว่าขายได้เท่าไร ขาดทุนเท่าไรการเก็บข้อมูลก็ไม่มีปัญหาอะไรเพราะบ้านอยู่ไม่ไกลกันนัก

หลังจากที่ได้จดบันทึกเป็นระยะเวลา 1 เดือนแล้วพบว่าปัญหาของแต่ละบ้านที่เหมือนกันก็คือรายจ่ายมากกว่ารายรับและจากการสอบถามชาวบ้านที่ให้ข้อมูลนั้นว่าเราได้ประโยชน์อะไรบ้างจากการจดบันทึกของเราพวกเขาก็บอกว่าเราสามารถทราบได้ว่าในเดือนนี้เรามีรายรับเท่าไร รายจ่ายเท่าไร ถ้ามีรายจ่ายมากกว่ารายรับก็จะย้อนกลับไปดูข้อมูลที่จดเอาไว้สิ่งไหนที่ไม่จำเป็นก็จะตัดออกให้เหลือแต่ที่จำเป็นเท่านั้นเหมือนกับว่าจะจ่ายอะไรให้คุ้มค่ามากที่สุดนี่ก็เป็นบทเรียนอย่างหนึ่งซึ่งทำให้แต่ละคนรู้จักประหยัดมากขึ้น

ตัวอย่างข้อมูลรายรับ – รายจ่าย 2 บ้าน

1. บ้านคุณเชิด พันธุ์เพ็ง รายรับ 2,300 บาท รายจ่าย 11,787 บาท รายจ่ายมากกว่ารายรับ
 2. บ้านคุณสำเภา พันธุ์เพ็ง รายรับ 6,718 บาท รายจ่าย 11,478 บาท รายจ่ายมากกว่ารายรับ
- (ส่วนใหญ่บ้านที่สำรวจนั้นจะมีปัญหาเกี่ยวกับหนี้สิน)

การเก็บข้อมูล ของ เจ็ก

ก่อนจะเข้ามาทำงานร่วมกับทีมวิจัยต้องไปทำความรู้จักกับชาวบ้านก่อนโดยมีคุณสำเภาเป็น คนแนะนำให้รู้จักกับอีก 6 ครอบครัว เพราะโดยส่วนตัวแล้วไม่รู้จักคุ้นเคยมาก่อนเลยเหตุผลที่มาทำงาน นี้เพราะอยากได้ประสบการณ์ อยากรู้ความเป็นอยู่ของชุมชนว่าเป็นไง ได้มาทำงานนี้เพราะกึ่งเป็นคน ชวนมาทำเพราะเห็นว่าได้ประโยชน์ดี

บ้านคุณพัชร บ้านนี้อยู่บ้านหลวงบ้านนี้ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลดี 2 วันจะทำการ ไปเก็บข้อมูล 1 ครั้ง ส่วนใหญ่ที่เค้าจะจดให้ทุกวันเพราะพี่เค้าเข้าใจและพี่เค้าก็ทำงานเกี่ยวโครงการนี้ เหมือนกัน ดังนั้นจึงไม่มีปัญหาในการเก็บข้อมูล

บ้านอาจารย์คม บ้านนี้ก็ไม่มีปัญหาในการให้ข้อมูลเพราะเค้าจดยรายรับ – รายจ่ายทุกวันอยู่แล้ว ก่อนที่ทีมวิจัยจะเข้าไปขอข้อมูล ลุงคมเขียนหนังสือขาย ส่วนลูก ๆ ที่ไปทำงานก็จะให้เงินเดือนทุก เดือนเวลาว่างลุงคมก็จะไปเป็นวิทยากรให้ความรู้กับชุมชนของตัวเองส่วนใหญ่เป็นการให้ความรู้ใน ด้านการทำเกษตร ที่บ้านก็จะปลูกผลไม้ขายด้วย คือ มะม่วง ส่วนรายรับ กับรายจ่ายก็พอ ๆ กัน สภาพ แวดล้อมที่เป็นอยู่ค่อนข้างดีไม่ค่อยมีปัญหา

บ้านคุณชอบ บ้านนี้มีอาชีพทำนา , ทำยาสระผม , ยาต้ม , ยาหม่อง ขาย มีสมาชิกในครอบครัว ทั้งหมด 4 คนการเก็บข้อมูลที่บ้านนี้ก็ไม่มีปัญหาอะไร จดบันทึกให้ทุกวัน การเก็บข้อมูลก็จะไป 2 วัน ต่อ 1 ครั้งส่วนใหญ่รายจ่ายจะมากกว่ารายรับเพราะเป็นหนี้ล้งหน้าอยู่แล้ว

บ้านคุณประดับ น้ำประดับมีอาชีพทำงานโรงงานส่วนสามีของน้ำประดับทำนา น้ำประดับจะ เป็นคนจดบันทึกข้อมูลให้ทุกวันมีรายละเอียดในข้อมูลดีไม่มีปัญหาอะไรเพราะก่อนจะไปทำการเก็บข้อมูลได้มีการประชุมให้รู้ถึงวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูลน้ำประดับก็เข้าใจส่วนเรื่องรายรับค่อนข้างข้าง มากกว่ารายจ่ายแต่ก็ยังเป็นหนี้ ธกส อยู่แต่ก็ไม่มากเท่าไรนัก

บ้านคุณสุรินทร์ บ้านนี้มีอาชีพทำนา ปลูกเห็ดขาย บ้านนี้ไม่ค่อยจดข้อมูลให้เพราะว่าเขียน หนังสือไม่ค่อยเป็นเวลาไปเก็บข้อมูลที่บ้านก็ไม่ค่อยเจอเวลาที่ถามถึงข้อมูลย้อนหลังก็จะตอบส่งเดช เพื่อให้มันผ่าน ๆ ไปข้อมูลที่ได้จึงไม่แน่นอน เวลาที่ไปเก็บข้อมูลน้ำเคาก็ไม่บ่นหรือรำคาญอะไรแต่ก็ไม่ค่อยทำหรือจดข้อมูลเลย รายจ่ายมากกว่ารายรับ และยังเป็นหนี้เยอะอยู่

บ้านคุณบุญสม บ้านบุญสมไม่ได้ทำอาชีพอะไรอยู่บ้านเฉย ๆ ส่วนลูก ๆ ก็ทำงานโรงงานส่งเงิน เดือนให้ป่าใช้ทุกเดือนบ้านบุญสมจึงไม่มีรายได้จากการประกอบอาชีพเรื่องการใช้จ่ายใจครอบครัวจึง ต้องประหยัดกินน้อย ๆ เพราะยังเป็นหนี้เงินกู้ที่ส่งลูกเรียนหนังสืออยู่ ปัจจุบันลูกยังเรียนหนังสืออยู่ 1 คน รายรับก็พอ ๆ กับรายจ่าย พอกินพอใช้

บ้านคุณลำอังก บ้านน้ำอังกทำสวน รับจ้างเย็บผ้า ว่าง ๆ ก็ปลูกผักขาย ทำขนมขาย น้ำอังกเคยทำงานเกี่ยวกับทางด้านนี้มาก่อนจึงไม่มีปัญหาอะไรในการเก็บข้อมูลน้ำอังกจะจดบันทึกให้ทุกวัน ให้ความร่วมมือดีแต่จะมีปัญหาตรงที่ว่าเวลาที่ไปเก็บข้อมูลไม่ค่อยเจอเพราะเค้าทำงานไม่เป็นเวลา

จากการสำรวจข้อมูลส่วนใหญ่จะมีปัญหาที่บ้าน น้ำสุรินทร์ บ้านเดียวเพราะว่าเค้าเขียนหนังสือไม่ค่อยเป็นและลืมจดบันทึกให้บ้างเป็นบางวัน หลังจาก 1 เดือนแล้วที่ทำกรเก็บข้อมูลก็พบการเปลี่ยนแปลงในตัวเองหลายอย่างเหมือนกันรู้สึกว่าคุณมีความรับผิดชอบมากขึ้นเพราะต้องบังคับตัวเองให้ไปหาข้อมูลทุกวันรู้จักคนเพิ่มมากขึ้นได้รู้ถึงความเป็นอยู่ในชุมชนว่าเป็นอย่างไรทั้งตัวเราและชาวบ้านได้ทราบถึงรายรับ- รายจ่ายของตัวเองว่าใช้จ่ายไปมากน้อยเพียงใดโดยเอาข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออกรู้จักความประหยัดมากขึ้น รู้จักใช้เงินให้เป็นประโยชน์มากขึ้นกว่าเดิม

การเก็บข้อมูลของ อัน

ครั้งแรกที่มาทำงานเกี่ยวกับการวิจัยคิดว่าตัวเองอยากได้ตั้งคืออยากมีรายได้พิเศษต่อมาก็ทราบว่างานนี้ไม่เพียงแต่ได้เงินอย่างเดียว แต่ยังรู้ข้อมูลของแต่ละบ้านและความเป็นอยู่ของแต่ละครอบครัวเป็นอย่างไร ครอบครัวที่ไปเก็บข้อมูลส่วนใหญ่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนเลย พอทำงานนี้จึงได้รู้จักคนมากขึ้น

บ้านแรกที่เก็บข้อมูลคือบ้านเราเอง ไม่มีปัญหาอะไรในการเก็บข้อมูลเพราะจดบันทึกเองจ่ายของกินของใช้เองข้อมูลที่ได้จึงค่อนข้างแน่นอนรายรับก็พอ ๆ กับรายจ่าย

บ้านพี่ติง บ้านนี้ก็ไม่มีปัญหาอะไรในการจดบันทึกข้อมูลเหมือนกันเพราะพี่เค้าจดให้ทุกวัน รายละเอียดในข้อมูลชัดเจนคือข้อมูลที่ได้อ่อนช้อยแน่นอน ส่วนรายจ่ายก็ยังคงมากกว่ารายรับเพราะสามีทำงานคนเดียวส่วนพี่ติงเลี้ยงลูกอยู่บ้าน

บ้านคุณลำอังก บ้านนี้ก็จะจดบันทึกให้ทุกวันเหมือนกัน บ้านนี้จะไปเก็บ 3 วันต่อ 1 ครั้ง ขับรถมอเตอร์ไซด์ไปบ้านนี้เข้ายากเพราะว่าหามาคุมาก ไปที่ไรก็ไม่ค่อยอยู่บ้านเพราะเค้าต้องออกไปทำงานทุกวันบ้านนี้มีอาชีพทำนาครั้งแรก ๆ เค้าก็ถามเหมือนกันว่าเก็บข้อมูลไปทำอะไรเราก็อธิบายให้เค้าฟังว่าเราอยากทราบข้อมูลเกี่ยวกับรายรับ - รายจ่าย ของแต่ละครอบครัวว่าเป็นอย่างไรบ้างเพื่อเอามาวิเคราะห์และจะได้หาวิธีการที่จะทำอย่างไรให้เป็นหนี้้น้อยที่สุด บ้านนี้รายรับมากกว่ารายจ่าย การเก็บข้อมูลก็ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี

บ้านพี่แพ พี่แพมีอาชีพทำนา เวลาไปเก็บข้อมูลที่บ้านไม่ค่อยเจอเพราะพี่เค้ากลับบ้านไม่เป็นเวลาพี่แพจะจดบันทึกให้ทุกวัน ถ้าพี่แพไม่อยู่บ้านเค้าก็จะฝากข้อมูลที่จดไว้กับลูก บ้านพี่แพไม่ค่อยมีหนี้มากนัก เพราะรายจ่ายไม่มาก รายรับก็ปานกลาง ดูจากข้อมูลที่พี่เค้าเล่าให้ฟังก็พอทราบว่า ความเป็นอยู่พอกินพอใช้ไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องเงิน

บ้านป้าแอ๊ด ป้าแอ๊ดเป็นคนจذبบันทึกที่บ้านนี้จะไปเก็บข้อมูลอาทิตย์ละ 1 ครั้ง เพราะไม่กล้าไปบ่อยหามาถูกป้าแอ๊ดอยู่กับยาย 2 คน รายจ่ายจึงไม่ค่อยมี แต่รายรับก็ไม่ค่อยมีเหมือนกันป้าแอ๊ดจะหารับจ้างทั่วไป บ้านนี้ไม่มีปัญหาอะไรในการจذبบันทึกข้อมูล

บ้านนี้มีอาชีพรับจ้างทำงานโรงงานเวลาไปเก็บข้อมูลไม่ค่อยเจอเพราะเค้าทำ OT กลับบ้านไม่เป็นเวลารายจ่ายน้อยกว่ารายรับ มีสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด 3 คน การจذبบันทึกเค้าจะจดให้ทุกวัน

บ้านนี้มีอาชีพทำนา ส่วนลูกสาวทำงานโรงงาน การจذبบันทึกข้อมูลไม่มีปัญหาอะไรเพราะจดให้ทุกวันเวลาไปหากก็เจอทุกครั้งให้ข้อมูลและรายละเอียดดีบ้านนี้จะมีปัญหาเกี่ยวกับรายจ่ายที่ทำนาเยอะแต่ก็ได้เงินจากการทำนาเยอะพอสมควร เวลาถามข้อมูลอะไรเค้าก็ไม่บ่นหรือแสดงความรำคาญให้เราเห็นเลย เค้าบอกว่านอกจากจะมีรายได้จากการทำนาแล้วลูก ๆ ที่ทำงานโรงงานก็ให้เงินใช้ทุกเดือน ส่วนรายรับ – รายจ่ายบ้านนี้ก็พอ ๆ กัน

หลังจากที่ได้ทำข้อมูลนี้ได้ประมาณ 1 เดือนแล้วก็ทำให้รู้ได้รู้จักคนมากขึ้นรู้ถึงสภาพความเป็นอยู่ขอเพื่อนบ้านว่าเป็นอย่างไรบ้าง ทั้งตัวเราและชาวบ้านที่ทำการจذبบันทึกข้อมูลนี้ทำให้รู้ถึงการใช้จ่ายของตัวเองทำให้ตัวเองรู้จักใช้เงินอย่างประหยัดมากขึ้น

ความคิดเห็นของทีมวิจัย

1. คุณปาริชาติ พันธุ์เพ็ง การทำงานนั้นเริ่มจากทีมวิจัยที่บทบาทหน้าที่คือได้มีการวางแผนงานร่วมกับชาวบ้านมีการกำหนดข้อมูลร่วมกันได้มีการประชุมทำความเข้าใจกับชาวบ้านว่าเราจะทำอะไรกันมีวัตถุประสงค์อะไรจึงได้มีการเก็บข้อมูลการตกลงการเก็บข้อมูลกระทำเฉพาะผู้ที่สนใจจะลดหนี้สินไม่มีการบังคับ หลังจากที่ได้กลุ่มเป้าหมายที่จะเก็บข้อมูลแล้วทีมวิจัยและเด็กได้นัดหมายประชุมทำความเข้าใจในเรื่องของการเข้าไปเก็บข้อมูลว่าจะเก็บอย่างไรต้องใช้คำพูดแบบไหนและได้ตั้งประเด็นไว้ว่าควรเก็บในเรื่องอะไร เช่น หมวด อาหารสด, สินค้าอุปโภค ,บริโภค , การศึกษา , สาธารณูปโภค , ค่าใช้หนี้ , งานสังคม , อบรมฯ , ค่ารักษาพยาบาล ,รวมมี 9 หมวดด้วยกัน

มีการแบ่งพื้นที่กันว่าเด็กจะไปเก็บคนละกี่บ้าน พอทำความเข้าใจแล้วก็ให้เด็กลงเก็บตามพื้นที่ที่ได้รับมอบหมายและภายใน 1 อาทิตย์เด็กจะนำข้อมูลที่เก็บมาให้กับทีมวิจัยและทีมวิจัยก็นำมาแยกเป็นหมวดหมู่ว่าจ่ายในเรื่องของอะไร ไปเท่าไรทั้งนี้เด็กก็มีส่วนร่วมในเวทีการประชุมด้วยว่าระหว่างการไปเก็บข้อมูลนั้นพบปัญหาหรืออุปสรรคอะไรบ้างก็จะเอามาเล่ากันฟังในที่ประชุมเพื่อที่จะได้ช่วยกันแก้ไขปัญหาที่พบ พอครบ 1 เดือนข้อมูลก็ออกมาได้สมบูรณ์เนื่องจากข้อมูลที่ได้น่าจะเป็นข้อมูลที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง เพราะจากการสอบถามกับชาวบ้านที่เข้าร่วมการประชุมทุกคนก็มีความเห็นคล้าย ๆ กัน โดยเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเล่าถึงปัญหาที่พบอยู่ในปัจจุบันข้อมูลที่ได้นี้จะเป็นประเด็นในการแก้ไขปัญหาต่อไป

2. คุณสมทรง อุทธิศร ครั้งแรกมาเข้าร่วมประชุมที่สาธารณสุข จ. พระนครศรีอยุธยาเพื่อรับข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยหนี้สินแต่ละครอบครัวแล้วนำเอาข้อมูลที่ได้นั้นมาเข้าร่วมประชุมกับชาวบ้านครั้งแรกประชุมกันที่ โรงเรียนชุมชน มีผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ 10 ครอบครัว ชี้แจงให้ผู้เข้าร่วม

บทที่ 4

ผลการดำเนินงาน

ข้อมูลบริบทชุมชน

ชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจีน ตั้งอยู่ในที่ราบลุ่มด้านตะวันตกของแม่น้ำน้อย โดยมีลำคลองขนมจีนไหลผ่าน ชาวบ้านส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่ตามสองฟากฝั่งลำคลอง ภายหลังที่ผู้คนอพยพเข้ามาอยู่มากขึ้น บ้านเรือนจึงค่อยๆ ขยายออกไปตามลำรางสาขาต่างๆ ในอดีตชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจีน (ชุมชนสาครี) ถูกลักไปด้วยผู้คนเพราะที่นี่เป็นท่าเกวียนสำหรับการซื้อขายแลกเปลี่ยนข้าว ก่อนที่จะถ่วงลงเรือแล่นออกไปตามลำคลองนำไปขายยังตลาดบ้านแพน และกรุงเทพและร้านค้าต่างๆ อีกมากมาย

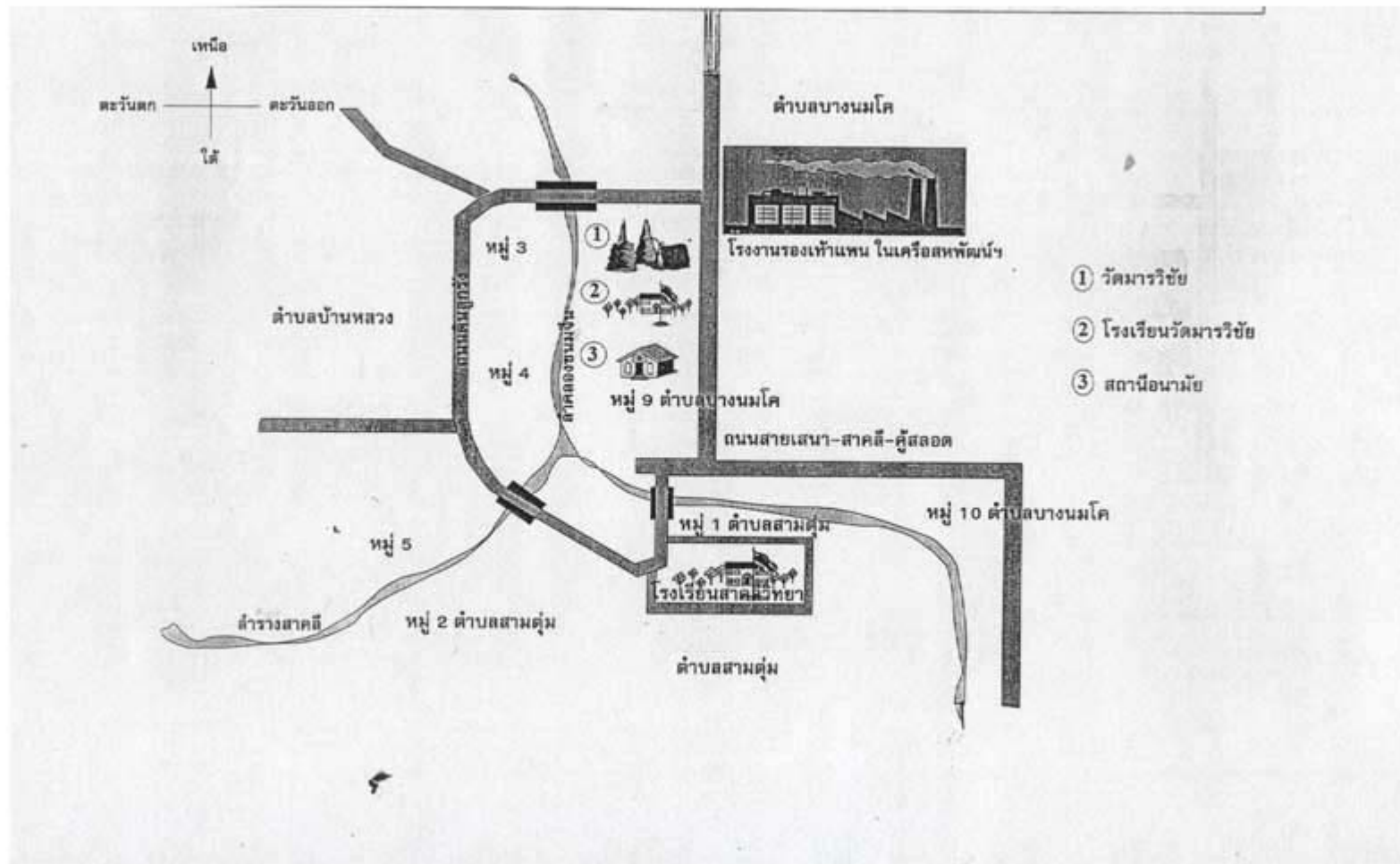
ชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจีนมีโรงเรียนประถมศึกษา 1 โรงเรียน มีนักเรียนประมาณ 400 คน โรงเรียนมัธยมศึกษา 1 โรงเรียน มีนักเรียน 720 คน มีวัด 1 แห่ง และสถานีนอนมัย 1 แห่ง มีโรงงานเข้าไปดำเนินงานในพื้นที่จำนวน 11 โรงงาน โดยเป็นโรงงานผลิตรองเท้าในเครือสหพัฒน์ พิบุล 9 โรงงาน โดยมีคนงานที่มาจากคนในชุมชนและนอกชุมชนเข้าไปเป็นแรงงานจำนวน 15,000 คน โดยคนที่มาจากนอกชุมชนมักเป็นแรงงานที่มาจากภาคอีสานและจังหวัดใกล้เคียง

ชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจีนเป็นองค์กรชาวบ้านที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มรวมตัวกันของประชาชนบางส่วนในพื้นที่ 4 ตำบล ได้แก่ บ้านหลวง สามตุ่ม บางนมโค และสามกอ

การรวมกลุ่มรวมตัวกันดังกล่าว มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสืบเนื่องมาอย่างยาวนานท่ามกลางสถานการณ์แวดล้อม และปัจจัยต่าง ๆ ที่เข้ากระทบ ซึ่งมีผลให้ชุมชนต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด และแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ผลกระทบจากปัญหาการขาดทุนและหนี้สินจากการทำนา ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม รวมตัว ปรับทิศทางการทำงานเกษตร มาเป็นไร่นาสวนผสม ในปี พ.ศ. 2527

จนกระทั่ง ปี 2530 มีการขายที่ดินให้กับนายทุน เนื่องจากกระแสการเข้ามาของโรงงานอุตสาหกรรม เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน มีปัญหาสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม น้ำเสีย ขยะ ยาเสพติด ปัญหาการแย่งชิงที่ดินทำกิน จึงเกิดการหาแนวทางแก้ปัญหาาร่วมกันของกลุ่มชาวบ้าน เพื่อการปรับตัวภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์สาครี ที่ หมู่ 1 ต. สามตุ่ม เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนของชุมชนให้สมาชิกได้กู้ยืมทำการค้าและการลงทุนต่าง ๆ และเป็นสื่อในการดึงคนในชุมชนให้หันหน้ามาแก้ไขปัญหามุมชนร่วมกัน ขณะเดียวกันก็ใช้กิจกรรมทางสังคมวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่นการจัดงานลอยกระทง การเล่นเพลงพื้นบ้าน เรื่องเล่าผู้เฒ่าผู้แก่ นิทาน เป็นสื่อในการสร้างสำนึกให้เกิดการรวมกลุ่มรวมตัวเป็นเครือข่ายทั้งในหมู่บ้านและต่างหมู่บ้าน ต่างตำบลกัน โดยมีกลุ่มผู้นำบ้านสาครีเป็นแกนนำการเปลี่ยนแปลง

ในช่วงทศวรรษที่ 2530 จึงเป็นช่วงที่ชุมชนสามารถปรับตัว และรับประโยชน์จากกระแสความเจริญทางเศรษฐกิจที่ไหลบ่าเข้ามาสู่ชุมชน เกิดหอพัก กิจการร้านค้า การบริการ รถเข็นขายข้าวแกง และอาหารต่างๆหลากหลาย มีการตั้งกลุ่มผลิตผักปลอดสารพิษ ในแถบพื้นที่ สปก. ของตำบลบ้านหลวง ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงกับโรงงานนำพืชผักปลอดสารพิษไปขายในโรงงานได้

อย่างไรก็ตามการปรับตัวดังกล่าวของชุมชน ได้อาศัยการพึ่งพากระแสเศรษฐกิจภายนอกเป็นหลัก คนในชุมชนหลายครอบครัวที่เห็นช่องทางได้หันเหจาก นา สวน มาสู่การลงทุน ด้านการค้า กิจการก่อสร้าง และการบริการต่างๆ ขณะที่มิติการพึ่งพาตนเองของชาวบ้านก็ลดน้อยลง

จนกระทั่ง ปี พ. ศ . 2540 ในยุคฟองสบู่แตก ชุมชนก็ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำไปด้วย กิจการโรงงานซบเซาลง ทำให้กิจการต่าง ๆ ของชาวบ้านที่ได้รับประโยชน์จากการกิน การใช้ของคนในโรงงาน พลอยซบเซาตามไปด้วย สมาชิกออมทรัพย์ขอดถอนเงินจากกลุ่ม แต่ผู้ที่กู้ยืมเงินไปไม่สามารถส่งคืนกลุ่มได้ เกิดภาวะหนี้เสีย และกลุ่มไม่สามารถจัดการคืนเงินออมให้กับสมาชิกได้ จนส่งผลให้กลุ่มออมทรัพย์ล้มละลายในที่สุด

สถานการณ์ที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ปัญหาหนี้สินของคนในชุมชนทับถมมากขึ้นเกิดการกู้เงินจากแหล่งทุนใหม่ไปใช้หนี้แหล่งเก่าทำให้ชาวบ้านมีหนี้สินซ้อนเป็นลูกโซ่ ในขณะเดียวกันฐานกิจกรรมของชุมชน เคลื่อนย้ายออกจากกลุ่มแกนนำบ้านสาคลิเดิม ไปยังเครือข่ายผู้นำคนอื่น ๆ แกนนำชาวบ้านที่เกิดขึ้นจากการขยายตัวของกิจกรรมชุมชน นับแต่ปี 2530 เข้ามามีบทบาทแทนที่แกนนำกลุ่มออมทรัพย์สาคลิเดิม พร้อมกับการปรับเปลี่ยนชื่อกลุ่ม จากชุมชนสาคลิ มาเป็น ชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจิน

กลุ่มชาวบ้านจำนวนหนึ่งได้สรุปบทเรียน ทบทวนทิศทางการพัฒนาที่ผ่านมาของชุมชนและคิดกลับลำจากกระแสการพึ่งพาภายนอก มาสู่การพึ่งพาตนเอง ซึ่งจะเป็นทิศทางที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาหนี้สินของคนในชุมชนได้ในระยะยาว

ในช่วงเวลาเดียวกัน กระแสการพัฒนาชุมชนพึ่งตนเอง และเศรษฐกิจพอเพียง ก็ขยายตัวขึ้นพร้อมกับบทบาทของแกนนำชุมชนในการประสานงานกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐราชการ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองท้องถิ่น งบประมาณ และโครงการต่าง ๆ ถูกผลักดันลงสู่ชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจินทั้งในรูปของ กิจกรรมศึกษาดูงาน ทุนหมุนเวียน และโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ กิจกรรมเรื่องการทำไร่นาสวนผสม การปลูกผักปลอดสารพิษ การเลี้ยงปลา ขยายตัวมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่ สปก. ตำบลบ้านหลวง เนื่องจากมีแนวคันล้อมที่ช่วยป้องกันน้ำท่วมใหญ่ ปี 2538 ได้ ซึ่งเป็นรูปแบบการผลิตของสมาชิกส่วนใหญ่ที่ทำมาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังเกิดแกนนำกิจกรรมและภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างหลากหลาย ทั้งในด้านการปรับปรุงบำรุงดิน การปลูกผักปลอดสารพิษ การเพาะเลี้ยงปลา แพทย์แผนไทย และการแปรรูปผลิตภัณฑ์

ในปีพ.ศ. 2541 สำนักงานกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF) เข้ามาเชื่อมโยงกับทางชุมชน กลุ่มจึงได้เสนอโครงการ “ ศูนย์การเรียนรู้เกษตรกรรมครบวงจร “ เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเห็นทิศทางของการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม โครงการ

ดังกล่าวมีกิจกรรมเรียนรู้หลายด้าน เช่น การปรับปรุงบำรุงดิน การเพาะเลี้ยงพันธุ์ปลา การทำอาหารสัตว์ การแปรรูปผลผลิต และครัวชุมชน เป็นต้น โครงการศูนย์การเรียนรู้ ฯ จึงเป็นกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นให้ สมาชิก และแกนนำชุมชน เห็นรูปแบบ แนวทาง การทำเกษตรกรรมแบบพึ่งพาตนเองที่ชัดเจน รอบด้าน ยิ่งขึ้น และทำให้ชุมชนมีอุปกรณ์ เครื่องมือ โรงเรือนสถานที่ ไว้สำหรับทำกิจกรรมของชุมชนต่อไป

อย่างไรก็ตามโครงการดังกล่าวกลับไม่สามารถดำเนินงานต่อได้หลังหมดงบประมาณโครงการในปี 2543 ซึ่งในขณะนั้น *เชิด พันธุ์เพ็ง* แกนนำชุมชนสะท้อนความเห็นที่ ...กระบวนการเรียนรู้เพียงลำพังไม่สามารถที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปฏิบัติจริงใน

ชุมชนได้ การขาดการสนับสนุนด้านกิจกรรม งบประมาณ และการบริหารจัดการที่ต่อเนื่อง ส่งผลให้แผนงานต่าง ๆ ที่วางไว้สะดุดหยุดชะงักลง...

ต่อมาในปีพ.ศ. 2544 ทางชุมชนได้เข้าร่วมงานกับเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน ภายใต้ชื่อ “โครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อย ภูมินิเวศน์สุพรรณภูมิ ” ซึ่งได้รับงบประมาณจากรัฐบาล มีระยะเวลาดำเนินโครงการ 3 ปี (พ.ศ. 2544 - 2546) โดยมีวัตถุประสงค์โครงการ ฯ เสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนของเกษตรกร การปรับเปลี่ยนระบบการผลิต ไปสู่การตลาด เลิก การใช้สารเคมี และการหาแนวทาง การลดปลดหนี้ของเกษตรกร ซึ่งมีเกษตรกรในชุมชนวัฒนธรรมคลองขมจิน เข้าร่วมโครงการรวม 35 ครอบครัว จากเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย 3 จังหวัด ได้แก่ อยุธยา สุพรรณบุรี กาญจนบุรี รวม 200 ครอบครัว โดยแกนนำชุมชนกลุ่มที่เคลื่อนไหวเกษตรกรรมพึ่งตนเอง เห็นว่าน่าจะเป็นทางออกที่ช่วยสนับสนุนให้เกษตรกรในกลุ่มสามารถพึ่งพาตนเองในด้านการผลิต การแปรรูป การตลาด และมีแนวทางนำไปสู่การแก้ไขปัญหาหนี้สินได้อย่างชัดเจน เป็นรูปธรรมมากขึ้น

รูปแบบโครงการที่สนับสนุนมีทั้งกิจกรรมการเรียนรู้ ฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การวิจัย เพื่อเสริมสร้างแนวคิดและความรู้ความเข้าใจของสมาชิกในการทำเกษตรกรรมยั่งยืนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และสนับสนุนทุนหมุนเวียนในรูปของปัจจัยการผลิตแก่สมาชิกเพื่อปรับเปลี่ยนระบบการผลิตจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยวเพื่อขาย มาเป็นการผลิตเพื่อตอบสนองการบริโภคในครอบครัว ซึ่งจะนำไปสู่การลดรายจ่ายในการบริโภค ลดต้นทุนการผลิต และลดหนี้สินของสมาชิกโครงการได้ในระยะยาว จากดำเนินโครงการมาถึงปี 2545 โครงการได้สนับสนุนสมาชิกในชุมชนเกิดการเรียนรู้ และความเข้าใจในการทำเกษตรกรรมยั่งยืนที่ชัดเจนมากขึ้น ตลอดจนสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้แก่แหล่งน้ำ และทุนหมุนเวียนในรูปของ อุปกรณ์ระบบน้ำ พันธุ์พืชผัก ไม้ผล พันธุ์ปลา พันธุ์วัว วัสดุปรับปรุงบำรุงดิน ตามแผนงานกิจกรรมและความต้องการของสมาชิก ซึ่งมีผลให้สมาชิกเกิดการพัฒนาการผลิตในแปลงจนมีความหลากหลายทางการผลิตมากขึ้น ทั้งในส่วนของสมาชิกที่ทำไร่สวนผสมมาแต่เดิม และสมาชิกใหม่ที่เพิ่งเริ่มต้นกิจกรรมการผลิต

กรอบวัตถุประสงค์ และแผนงานกิจกรรมโครงการ ฯ มีเป้าหมายในการสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในแปลงนำร่อง ฯ ของสมาชิก (ไม่เกิน 5 ไร่) มาทำการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์เพื่อ

ตอบสนองการบริโภคในครอบครัว และลด ละ เลิก การใช้สารเคมีทางการเกษตร โดยคาดหวังว่า การหันมาทำเกษตรอินทรีย์เพื่อการสร้างแหล่งอาหารของครอบครัวในพื้นที่นาร่องฯ ดังกล่าวของสมาชิก จะทำให้สมาชิกลดรายจ่ายทางการผลิตและการบริโภคของครอบครัวได้ ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรสามารถลดหนี้สินของครอบครัวได้ในระยะยาว

อย่างไรก็ตาม แม้ระยะเวลาที่ผ่านมา โครงการนาร่องฯ จะมีส่วนสนับสนุนให้เกษตรกรสมาชิกโครงการฯ ในพื้นที่เกิดการปรับปรุงเพิ่มเติมกิจกรรมการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ในหลายด้าน แต่โดยสภาพความเป็นจริงในพื้นที่ชุมชนวัฒนธรรมคลองขมจินพบว่า สมาชิกในกลุ่มมีปัญหาหนี้สินเดิมเป็นจำนวนมาก และมีรายจ่ายสูงในหลายด้าน ทั้งในเรื่องสินค้าอุปโภคและบริโภค, ต้นทุนการผลิตทางการเกษตร, การใช้ค่าน้ำดิน, ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น ซึ่งอยู่ในสัดส่วนที่มากกว่าค่าใช้จ่ายด้านอาหารประจำวัน สภาพหนี้สินและค่าใช้จ่ายในครอบครัวที่เป็นอยู่จึงเป็นข้อจำกัดสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตของเกษตรกรมาทำเกษตรกรรมแบบพอเพียง

จากการประชุมสรุปบทเรียนโครงการฯในพื้นที่ ปี 2545 นางกระสวย แสงฉาน สมาชิกในพื้นที่ตำบลบ้านหลวง สะท้อนความคิดเห็นว่า โครงการนาร่องฯ มีข้อดีที่ช่วยสนับสนุนให้สมาชิกพอมีพอกิน แต่ยังไม่ช่วยให้มีรายได้เท่าที่ควร สมาชิกยังไม่มีรายได้เพียงพอที่จะนำไปใช้หนี้ รุ่ง จิตมนตรี แกนนำชุมชนให้ความเห็นว่า ที่ผ่านมาทางโครงการสนับสนุนเรื่องแหล่งน้ำ และอุปกรณ์ปั๊ม ท่อพีวีซี สำหรับรดน้ำพืชผักในสวน ช่วยให้มีกิน ลดรายจ่าย และมีรายได้บ้าง แต่รายจ่ายด้านอื่นๆ ของครอบครัวมีมาก โดยเฉพาะเรื่องต้นทุนการทำนาปรังที่ต้องทำอยู่ ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าเช่าที่ดินเล็กๆ ในบ้าน และค่าใช้จ่ายจำเป็นในครอบครัว รายจ่าย...รายได้ไม่พอกิน

แผนกิจกรรมสนับสนุนของโครงการนาร่องฯ จึงยังมีข้อจำกัดในการแก้ไขปัญหาหนี้สินและค่าใช้จ่ายโดยรวมของสมาชิก ซึ่งทางกลุ่มเห็นว่าจำเป็นต้องมีแนวทางและวิธีการที่จะแก้ไขปัญหาหลักต่างๆ ของสมาชิกควบคู่ไปด้วย นอกเหนือจากกิจกรรมการผลิตเพื่อสร้างความพอเพียงเรื่องอาหารในครอบครัว ทางชุมชนจึงได้เสนอแผนกิจกรรมต่าง ๆ ต่อโครงการนาร่องฯ เพื่อวางแผนแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของสมาชิก และเสริมสร้างความสามารถของชุมชนในการพึ่งพาตนเอง ซึ่งมีหลายกิจกรรมที่ดำเนินการแล้ว ได้แก่

งานวิจัยและพัฒนาวัตถุดิบที่เหมาะสมกับการทำเกษตรกรรมยั่งยืน

* ศึกษาทดลองการทำอาหารปลา (ผู้ร่วมวิจัย 20 คน) เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตและการเจริญเติบโตของปลา (น้ำหนักปลา) ระหว่างสูตรอาหารสำเร็จรูปกับสูตรอาหารทำเอง จากวัตถุดิบท้องถิ่น ซึ่งในการทดลองระยะที่ 1 พบว่าสูตรอาหารสำเร็จรูปได้ผลดีกว่า ทางทีมวิจัยจึงร่วมกันปรับปรุงสูตรใหม่ และกำลังดำเนินการทดลอง และเก็บข้อมูลระยะที่ 2

* ศึกษาทดลองวัสดุเพาะเห็ดฟาง (ผู้ร่วมวิจัย 10 ราย) เปรียบเทียบผลผลิตจากการเพาะเห็ดฟางโดยใช้วัตถุดิบท้องถิ่นชนิดต่าง ๆ ได้แก่ ฟางข้าว หญ้าขน และผักตบชวา ซึ่งอยู่ระหว่างการรวบรวมข้อมูลที่ได้ จากการจดบันทึกของสมาชิก

กิจกรรมการทำงานรวม เป็นกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรมการทำงานของคนเพื่อเสริมสร้างความสามัคคี และทดลองการทำงานปรางค์เพื่อการบริโภค โดยนำข้าวนาปรางค์พันธุ์หอมกำแพงแสนซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวที่สีกินได้มาปิ้งคั่ว ดูแลรักษา ลงแรงเกี่ยวร่วมกัน ซึ่งดำเนินการแล้วเสร็จในปี 2545 ได้ข้าวเปลือกจำนวน 3 เกวียนครึ่ง และในปี 2546 นี้สมาชิกได้แบ่งพันธุ์ข้าวไปทดลองทำนาแบบลดต้นทุน จำนวน 11 ราย ซึ่งทางกลุ่มต้องการข้อมูลการบริโภค ข้าวสารของสมาชิก และเพื่อนบ้านโดยละเอียด เพื่อวางแผนให้เป็นข้าวสารให้สมาชิกในกลุ่ม นำไปบริโภค

งานวิจัยรูปแบบตลาดเกษตรยั่งยืน

ทางทีมวิจัยได้ทดลองรูปแบบการตลาดทั้งภายในและภายนอกชุมชน อาทิ เวทีผู้ผลิตพบผู้บริโภค กลุ่มออกกำลังกาย และ ครัวชุมชน เพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับสมาชิกโดยการรวมตัวกันจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและสินค้าแปรรูป และกระตุ้นให้ชุมชนให้ความสำคัญกับการสำรวจข้อมูลการบริโภคในชุมชน และการวางแผนการตลาด

กิจกรรมรวมซื้อ มีเป้าหมายในการปรับแนวคิดของสมาชิกในการวางแผนการใช้จ่ายในครัวเรือน การอุปโภค บริโภค สินค้าภายนอกที่ยังต้องซื้อ ดำเนินการมาได้ 5 เดือน ตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2545 ถึง กุมภาพันธ์ 2546 โดยมีสมาชิกรวมซื้อ 20 - 25 ราย / เดือน ซึ่งทางกลุ่มจะรวบรวมข้อมูลการสั่งซื้อจากสมาชิกเพื่อนำไปดำเนินการจัดซื้อจากร้านค้าส่ง และนำมาจัดจำหน่ายให้สมาชิก ในราคาตลาดในพื้นที่ โดยมีการนำส่วนต่าง (กำไร 20 % จากระาคาทุน) ที่ได้จากการขายสินค้าแก่สมาชิกมาฝากเข้าบัญชีออมทรัพย์ของสมาชิกผู้ซื้อ เพื่อเพิ่มกำลังการออม และนำไปลด ปลดหนี้สินของครอบครัวสมาชิกในอนาคต

กิจกรรมแปรรูป เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต ,ลดต้นทุนการผลิต เสริมรายได้และทดแทนการบริโภคอุปโภคสินค้าภายนอกโดยปี 2545 ใช้เงินระดมหุ้น และเงินออมทรัพย์เกษตรยั่งยืนทำน้ายาล้างจานใช้เอง ผลิตน้ำปลา อาหารปลาอัดเม็ด และผลิตภัณฑ์แปรรูปต่าง ๆ

โดยภาพรวม ทางกลุ่มมียุทธศาสตร์และกิจกรรมในการแก้ปัญหาของสมาชิก โดยการวางแผนลดรายจ่ายทางการผลิต และการบริโภคในครัวเรือน อาทิ การรวมซื้อสินค้าอุปโภค บริโภค และปัจจัยการผลิตร่วมกัน และมีทิศทางในการผลิตทดแทนสินค้าภายนอก ตลอดจนมีแผนงานในการเสริมสร้างรายได้ และเงินออม เพื่อการแก้ปัญหาหนี้สินของสมาชิก ซึ่งกลุ่มเห็นว่า จะต้องมีกระบวนการจัดเก็บข้อมูลต้นทุนการผลิต รายจ่ายในการบริโภคและอุปโภคประจำวันของครอบครัวสมาชิกโดยละเอียด เพื่อให้ทราบสาเหตุที่มาของปัญหานี้สินและใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือในการวางแผนแก้ไขปัญหามาของสมาชิกได้อย่างชัดเจนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในส่วนของกิจกรรมด้านข้อมูล โครงการนำร่อง ฯ ภูมินิเวศน์สุพรรณภูมิ มีโครงการศึกษาวิจัยหนี้สินของเกษตรกร ซึ่งเป็นเงื่อนไขของโครงการที่ สมาชิกโครงการทุกรายต้องเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีวัตถุประสงค์ในการค้นหาสาเหตุของปัญหานี้สินของเกษตรกรสมาชิกโครงการ เพื่อหาแนวทางการลด ละ หนี้สิน และเป็นสื่อให้สมาชิกทบทวนการใช้จ่ายในครอบครัว มีระยะเวลาการดำเนินการเก็บข้อมูล 1 ปี โดยให้สมาชิกแต่ละราย จัดบันทึกข้อมูลรายรับ รายจ่าย ประจำวันลงในตารางการบันทึกข้อ

มูลที่จัดให้ หลังจากนั้นทีมงานวิจัยจะรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาสรุปบทเรียนการใช้จ่ายในครอบครัว สมาชิก และกระตุ้นให้สมาชิกเห็นความสำคัญของการวางแผนการใช้จ่าย และการลด ละ เลี่ยงฟุ่มเฟือย ของสมาชิกในครอบครัว

อย่างไรก็ตามจากการดำเนินโครงการวิจัยนี้สินที่ผ่านมาในปี 2545 ทางชุมชนพบว่ามีปัญหาดังนี้

1. สมาชิกไม่ให้ความสำคัญกับการจดบันทึกข้อมูล เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ยังไม่เห็นการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากการสะท้อนพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัว สมาชิกเห็นว่าเมื่อจดบันทึกข้อมูลไประยะหนึ่งจนพบรายจ่ายที่เกิดขึ้นแล้ว หลายครอบครัวก็กล่าวว่าไม่สามารถลดรายจ่ายหลายเรื่องที่ทำเป็นได้ นอกจากนี้ข้อมูลมิได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในการทำกิจกรรมที่แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสมาชิกต่อ เช่น ปัญหาต้นทุนการผลิต , ค่าใช้จ่ายที่ทำเป็นในครอบครัว สมาชิกจำนวนมากจึงเลิกจดบันทึกรายรับ รายจ่ายประจำวัน ข้อมูลที่จัดเก็บได้จึงขาดรายละเอียด ความชัดเจน และเป็นข้อมูลที่เก็บได้จากสมาชิกน้อยราย และไม่เกิดกระบวนการในการนำข้อมูลดังกล่าวไปวางแผน เพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกัน
2. สมาชิกจำนวนมากมีข้อจำกัดในการจดบันทึกลงในตารางบันทึกข้อมูล เนื่องจากต้องใช้ทักษะในการอ่าน เขียน และจดบันทึกด้วยตนเอง บางรายมีปัญหาเรื่องสายตา
3. มีข้อจำกัดเรื่องโครงสร้างงบประมาณในการประสานงานติดตามข้อมูลสมาชิก เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าวเป็นเงื่อนไขของครอบครัวสมาชิกที่ต้องจดบันทึกข้อมูลเอง โดยมีงบประมาณค่าพาหนะในการติดตามงานของทีมงาน 5 คน ๆ ละ 100 บาท ต่อเดือน ซึ่งไม่เพียงพอต่อการติดตามจัดเก็บข้อมูล โดยต่อเนื่อง

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนทิศทาง กระบวนการ และเครื่องมือในการติดตาม จัดเก็บข้อมูล ข้อมูลใหม่ เพื่อที่จะทำให้เกิดการใช้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์ ในการวางแผนแนวทางแก้ไข ปัญหา ร่วมกันของคนในชุมชน

จากการสรุปบทเรียนของชุมชน พบว่า การดำเนินกิจกรรม โครงการต่างๆ ในช่วงระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมายังขาดการใช้ข้อมูลในการแก้ปัญหา หรือวางแผนทางดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้การสนับสนุนงบประมาณแก่ชุมชนในหลายด้าน ทั้งในรูปของ โครงสร้างพื้นฐาน กิจกรรม และทุนหมุนเวียนต่างๆ ไม่สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหของชุมชนได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร การดำเนินกิจกรรมโดยยึดรูปแบบหรือตัวแบบต่าง ๆ โดยขาดการศึกษารายละเอียดของปัจจัยแวดล้อม และข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้แผนงานและกิจกรรมที่ดำเนินการไปไม่บรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้ หรือไม่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของชุมชน

ชุมชนเห็นว่ากระบวนการแก้ปัญหานี้สินของชุมชน ต้องมีกระบวนการในการจัดเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียดชัดเจน การมีทีมงานจัดเก็บข้อมูลของสมาชิกอย่างเข้มข้น จะช่วยให้กลุ่มมีข้อมูลที่ชัดเจนในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหานี้สินแต่ละราย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนแก้ปัญหานี้สินร่วมกันของชุมชน และจะเป็นกระบวนการแบบอย่างที่จะขยายผลการเรียนรู้ไป

ยังเครือข่ายเกษตรกรรมเกษตรยั่งยืนภูมินิเวศน์สุพรรณภูมิ เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกในพื้นที่อื่น ๆ และเครือข่ายกลุ่มองค์กรชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เนื่องจากชุมชนวัฒนธรรมคลองขมนเงินเป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีปัญหาเรื่องหนี้สินแต่ก็ยังหาข้อสรุปไม่ได้ว่าหนี้สินนั้นเกิดจากปัญหาอะไร ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดมีนักวิจัยขึ้นมา เพื่อหาข้อสรุปว่าหนี้สินนั้นเกิดจากอะไร โดยมีนางสมทรง ฤทธิ์สร เป็นหัวหน้าโครงการ และมีนายสันติ จิยะพันธ์ เป็นพี่เลี้ยง มีกลุ่มเป้าหมายคือ สมาชิกกลุ่ม เครือญาติ เพื่อนบ้านสมาชิกในชุมชน จำนวน 50 ครอบครัว แต่ก่อนจะไปหาข้อมูลนี้ก็ต้องมีการค้นหาผู้ช่วยทีมวิจัยเพิ่มอีก 6 คน เพื่อให้งานเคลื่อนไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ผู้ช่วยทีมวิจัยที่เลือกนี้จะเป็นกลุ่มนักเรียนนักศึกษา เหตุผลที่เลือกคนกลุ่มนี้เพื่อต้องการพัฒนาศักยภาพ ความรับผิดชอบ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง เด็กและผู้ใหญ่ สร้างประสบการณ์ให้กับกลุ่มนักเรียน นักศึกษา และต้องการให้มีรายได้เพื่อเป็นทุนการศึกษาด้วย หลังจากได้กลุ่มนักเรียนนักศึกษาที่สนใจจะเข้าร่วมงานในตำแหน่งผู้ช่วยทีมวิจัยแล้วก็มี

การจัดแบ่งพื้นที่ที่ต้องการไปเก็บข้อมูล โดยแบ่งแบ่งออกเป็นตำบล มีทั้งหมด 3 ตำบล คือ ด.สามตุ่ม , ด.บางนมโค , ด.บ้านหลวง มีผู้ช่วยเก็บข้อมูลตำบลละ 2 คน ผู้ช่วยทีมวิจัยส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่อยู่แล้วจึงไม่มีปัญหาในเรื่องของการเดินทาง แต่ผู้ช่วยทีมวิจัยทุกคนจะไม่ค่อยรู้จักหรือสนิทสนมกับคนในชุมชนมากนักเพราะในชีวิตประจำวันก็จะไปโรงเรียนเย็นก็กลับบ้านไม่มีเวลาที่จะไปคลุกคลีหรือพูดคุยกับชาวบ้านส่วนใหญ่ก็จะรู้จักแต่เพื่อน ๆ ที่มีอายุใกล้เคียงกัน ไม่ค่อยพูดคุยกับผู้ที่เป็นผู้ใหญ่ ๆ ที่โตกว่าแต่พอได้เข้าร่วมทำงานนี้ทุกคนต้องมีการปรับตัวใหม่ จากเดิมไม่เคยคุยกันเลยก็ต้องเข้าไปทำความรู้จัก ทำความสนิทสนมคุ้นเคยกันก่อน อย่าง ด.บ้านหลวงครั้งแรกที่เด็กๆ ได้เข้าไปหาข้อมูลจะเป็นแบบว่าแะมาเที่ยว มาทักทาย ถามสารทุกข์สุกดิบกันมากกว่า พอรู้สึกจู้จี้กันพอสมควรแล้ววันต่อมาก็บอกถึงวัตถุประสงค์ที่จะขอเก็บข้อมูล ว่ามาทำเพื่ออะไร ทำแล้วจะได้ประโยชน์อะไร เพื่อไม่ให้ชาวบ้านรู้สึกตัวเองโดนหลอก หรือมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อทีมวิจัย

ถ้าทีมวิจัยเห็นว่าบ้านนี้ดูท่าทางแล้วรู้สึกว่าเข้าใจยากและทีมวิจัยยังมีอายุน้อยอาจขาดความเชื่อถือในระดับที่เป็นผู้ใหญ่ ๆ คิดว่าไม่สามารถที่จะอธิบายให้เข้าใจได้ก็จะปรึกษาหัวหน้าโครงการทีมวิจัยและพี่เลี้ยงให้เข้ามาช่วยอธิบายและช่วยชี้แจงโครงการว่าทำไมจึงเกิดโครงการนี้ขึ้นมา เพื่อให้เกิดความเชื่อถือกับชาวบ้านก็มีการจัดเวทีขึ้น โดยมี หัวหน้าโครงการ และพี่เลี้ยงช่วยกันดำเนินการโดยเชิญชาวบ้านเข้าร่วมแลกเปลี่ยนด้วย จะได้มีการเข้าใจที่ตรงกัน และให้เกิดความร่วมมือกันมากขึ้น ที่จะแก้ไขปัญหาหนี้สินว่าเกิดจากอะไรจะต้องแก้ไขอย่างไร

เริ่มจากทีมวิจัยได้เข้าไปบันทึกข้อมูล รายรับ – รายจ่าย ตามบ้านที่ได้รับมอบหมายไว้ ทีมวิจัยบางคนต้องออกไปเก็บข้อมูลทุกวัน แต่บางคนก็ทำแบบฟอร์มให้กรอกรายละเอียดให้ คนที่ทำแบบนี้ได้ก็เฉพาะคนที่เป็ญาคูพี่น้องกัน หรือบ้านใกล้กันเท่านั้น ส่วนคนที่ต้องออกไปทุกวันก็เพราะว่าบ้านเขียนหนังสือไม่เป็น ต้องไปจดให้ทุกวัน ทีมวิจัยก็จะพบปัญหาต่าง ๆ ต่างกันไป เช่น เวลาที่ไปหาที่บ้านก็จะไม่ค่อยเจอ ไม่อยู่บ้าน ไปทำงานนอกบ้านบ้าง หรือบางที่อยู่บ้านแต่สภาพตอนนั้นไม่พร้อมที่จะให้ข้อมูล เกิดความรำคาญ สิ่งนี้จึงต้องทำให้ทีมวิจัยต้องรู้จักวิเคราะห์สถานการณ์ด้วยว่าทำอย่างไร

เมื่อไปเก็บข้อมูลแล้วจะเจออยู่บ้าน เค้ามีอาชีพอะไร ต้องไปทำงานตอนไหนกลับตอนไหน หรือถ้าเจออยู่บ้านสังเกตว่าเค้ามีความพร้อมที่จะให้ข้อมูลหรือเปล่า

หลังจากเก็บข้อมูลไปได้ระยะหนึ่งหัวหน้าโครงการและพี่เลี้ยงได้มีการนัดประชุม เพื่อดูถึงความก้าวหน้าและปัญหาที่เกิดขึ้นจะได้ช่วยกันคิดหาวิธีแก้ไข พอได้ข้อสรุปจากที่ประชุมทุกคนก็ต่างกลับไปแก้ไขปัญหของตัวเอง ข้อมูลช่วงแรกทราบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำสวนกันมากกว่าอาชีพอื่นๆ ส่วนใหญ่มี รายจ่ายมากกว่ารายรับ บางบ้านก็เป็นหนี้ล่องหน้อยู่ก่อนแล้ว เนื่องจากการทำนาต้องไปกู้เงินที่ ธกส. มาใช้เป็นทุนก่อนโดยชาวบ้านขาดข้อมูลว่ากู้เงินมาทำทุนแล้วจะได้ผลตอบแทนหรือผลผลิตคุ้มค่าหรือเปล่า อีกส่วนหนึ่งก็ต้องส่งลูก ๆ เรียนหนังสือต้องเสียค่าเทอม ค่ารถ ค่าอาหาร ถ้าไม่มีก็ต้องไปหาขืมหรือกู้มาจากนายทุนต่าง ๆ หลังจากเก็บข้อมูลได้ 1 เดือนผ่านไป ทีมวิจัยได้นำข้อมูลไปให้กับชาวบ้านได้ดูยอดรายรับ – รายจ่ายของตัวเองโดยมีรายละเอียดอยู่ด้วย ว่าใช้จ่ายไปกับอะไรบ้างบางคนได้เห็นข้อมูลรู้สึกตกใจบ้าง ก็มี ไม่คิดว่าจะมีรายจ่ายสูงขนาดนี้เพราะเมื่อก่อนไม่เคยได้บันทึกเลยพอมารู้รายละเอียดแล้วก็มีความจำเป็นต้องจ่ายและไม่จำเป็นต้องจ่าย ก็เลยคิดเอาเกณฑ์นี้เป็นตัวตั้งในการใช้จ่ายเดือนต่อมาถึงไหนคิดว่าสมควรตัดออกก็จะลดรายจ่ายตรงนั้นลงมาเช่นเคยมีการเล่นอบายมุขมาก (ห่วย) ก็ลดน้อยลง เสื้อผ้าเคยซื้อบ่อยก็จะไม่ซื้อมากเกินไปจนความจำเป็น ข้อมูลส่วนนี้ทำให้หลาย ๆ บ้าน หลายครอบครัวได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ตระหนักถึงคุณค่าของเงิน รู้จักประหยัดมากขึ้น พยายามใช้จ่ายให้เกิดประโยชน์มากที่สุด พยายามลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้กับตัวเอง มีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง เหลือก็ขายบ้าง เพื่อจะได้ลดหนี้เร็ว ๆ

ในการติดต่อประสานงานเก็บข้อมูลช่วงแรกอาจพบปัญหาหลายอย่างในการบันทึกข้อมูล เพราะบางบ้านก็ต้อนรับดีบางบ้านก็ยังไม่ค่อยดีเพราะยังไม่เข้าใจ แต่ถึงอย่างไรก็สามารถแก้ปัญหานั้นได้เพราะระหว่างทีมวิจัยและชาวบ้านได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน โดยมีพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษาอยู่ มีการพบกลุ่มกันบ่อยขึ้นทำให้เกิดความสัมพันธ์กัน สนับสนุนกันมากขึ้น ข้อมูลที่ได้ค่อนข้างใกล้เคียงกันทุกบ้าน มีรายจ่ายทางด้าน อาหาร อุปโภค บริโภค มากที่สุด รายจ่ายด้านอื่น ๆ ก็รองลงมา เช่น การรักษาพยาบาล ,การศึกษา และปัจจุบันยังมีงานทางด้านสังคมเพิ่มขึ้นมาอีกคืองาน บวช / งานแต่ง / งานบุญ หรืออื่นๆ ถ้าเป็นคนบ้านเดียวกันก็ยากที่จะปฏิเสธถึงไม่มีเงินก็พยายามที่จะหาขืมมาช่วยงานให้ได้เพราะเกิดความเกรงใจ จริง ๆ แล้วก็ไม่ได้ยากไปแต่ก็จำเป็นต้องไป ก็เลยเกิดการเป็นหนี้โดยไม่ตั้งใจ

สิ่งที่ได้รับจากการค้นหาข้อมูลคือทีมวิจัยได้มีโอกาสรู้จักกับชาวบ้านได้อย่างใกล้ชิดได้ทราบถึงปัญหาที่เกี่ยวกับรายรับ – รายจ่ายของแต่ละครอบครัวว่าเกิดจากอะไรบ้าง ชาวบ้านเกิดความตื่นตัวตระหนักถึงคุณค่าของเงินรู้จักใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่ามากขึ้น ส่วนทีมวิจัยก็ได้ประสบการณ์และมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตัวเองและนำเอาข้อมูลที่ได้พบเห็นมาเป็นตัวอย่างในเรื่องของการใช้ – จ่าย ประยุกต์ใช้และให้เป็นบทเรียนในอนาคตต่อไป

จากการศึกษาค้นหาข้อมูลรายรับ รายจ่าย ต้นทุนการผลิต ของครอบครัวสมาชิกจำนวน 36 รายจนได้ข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

สรุปรายรับ – รายจ่ายทั้งหมด จำนวน 36 ครอบครัว ได้แก่ สามตุ่ม , บางนมโค , บ้านหลวง รวมระยะเวลา 1 เดือน

ชื่อ - สกุล	รายรับ	รายจ่าย	คงเหลือ
คุณ บรรจง	5,200	3,531	1,669
คุณ แอ๊ด	-	2,512	-2512
คุณ ลำไฉ	7,000	5,296	1,704
คุณ ลำพอง	3,614	3,814	-200
คุณ วัฒน	30,000	10,185	19,815
คุณ อนุชิต	3,540	2,821	719
คุณ แพ	8,110	4,207	3,903
คุณ เขิด	2,300	11,787	-9487
คุณ เพนียด	8,508	4,420	4,088
คุณ ลำภา	6,718	11,478	-4,760
คุณ สมพิศ	11,171	8,659	2512
คุณ รุ่ง	2,940	7,458	-4,518
คุณ ขันทอง	1,245	4,533	-3,288
คุณ บุญส่ง	8,000	5,432	2568
คุณ มะลิ	10,135	8,073	2062
คุณ ประยูร	3,378	11,910	-8,532
คุณ จำลอง	7,375	3,437	2,062
คุณ สุรินทร์	5,805	3,114	2,691
คุณ ปิยนุช	5,715	3,155	2,560
คุณ ชอบ	12,278	9,291	2,987
คุณ อุดม	11,280	5,226	6,054
คุณ พันศรี	3,370	6,780	-3,410
คุณ บุญสม	10,600	8,340	2,260
คุณ ประดับ	5,000	2,896	2,104
คุณ สมทรง	4,260	10,231	-5,971

ชื่อ - สกุล	รายรับ	รายจ่าย	คงเหลือ
คุณ พ้า	-	2,441	-
คุณ นงค์	19,900	13,982	5,918
คุณ สนาม	11,760	5,026	6,734
คุณ เขียว	4,834	5,676	-842
คุณ จำรูญ	1,773	1,451	322
คุณ จุ่ม	42,626	17,915	24,711
คุณ ลำพิ่ง	8,465	28,028	-19,563
คุณ แว่ว	60,000	42,020	17,980
คุณ รี	4,870	2,053	2,817
คุณ ต้ม	6,558	2,870	3,688
คุณ ลำดวน	12,000	1,741	10,259
คุณ แต้ว	34,800	25,765	9,035
คุณ ประทีป	-	3,204	-
รวม 36 ครอบครัว	รวมรายรับ 361,708	รวมรายจ่าย 285,845	
เฉลี่ยรายรับต่อครอบครัว 5,714 บาท / ครอบครัว			

ข้อมูลรายจ่ายแต่ละครัวเรือน

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	รายรับ / เดือน	รายจ่าย / เดือน	จำนวน	คงเหลือ
1	บรรจง	5,200		3,531	1,669
			อาหารสด	1,795	
			ค่ารักษาพยาบาล	470	
			สาธารณูปโภค	275	
			อุปโภค บริโภค	227	
			ช่วยงานสังคม	800	
2	แอ๊ด			2,512	
			อาหารสด	1,492	
			ค่ารักษาพยาบาล	46	
			สาธารณูปโภค	320	
			อุปโภค บริโภค	619	
			อบายมุข	35	

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	รายรับ / เดือน	รายจ่าย / เดือน	จำนวน	คงเหลือ
3	สำเร็จ	7,000		5,296	1,704
			อาหารสด	1,310	
			ค่ารักษาพยาบาล	230	
			อุปโภค บริโภค	1,616	
			การศึกษา	2,000	
4	ลำพอง	3,614		3,814	-200
			อาหารสด	1,560	
			ค่ารักษาพยาบาล	17	
			อุปโภค	393	
			บริโภค	220	
			สาธารณูปโภค	684	
			การศึกษา	940	
5	คุณวัฒน์	30,000		10,185	19,815
			อาหารสด	1,473	
			ค่ารักษาพยาบาล	680	
			อุปโภค	210	
			บริโภค	997	
			สาธารณูปโภค	2,330	
			การศึกษา	4,000	
			อบายมุข	495	
6	อนุชิต	3,540		2,821	719
			อาหารสด	701	
			ค่ารักษาพยาบาล	245	
			อุปโภค	253	
			บริโภค	428	
			สาธารณูปโภค	599	
			การศึกษา	395	
			อบายมุข	200	

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	รายรับ / เดือน	รายจ่าย / เดือน	จำนวน	คงเหลือ
7	แพ	8,110		4,207	3,903
			อาหารสด	1,231	
			ค่ารักษาพยาบาล	180	
			สาธารณูปโภค	630	
			บริโภค	1,566	
			การศึกษา	600	
8	เชิด	2,300		11,787	-9487
			อาหารสด	1,512	
			บริโภค	2,055	
			อุปโภค	354	
			สาธารณูปโภค	4,414	
			การศึกษา	1,380	
			งานสังคม	800	
			อบายมุข	852	
			รักษาพยาบาล	420	
9	เพนียด	8,508		4,420	4,088
			อาหารสด	1,182	
			บริโภค	477	
			อุปโภค	276	
			การศึกษา	674	
			สาธารณูปโภค	451	
			งานสังคม	600	
10	ลำเภา พันธุ์เพ็ง	6,718		11,478	-4,760
			อาหารสด	2,524	
			บริโภค	2,195	
			อุปโภค	2,498	
			การศึกษา	2,170	
			สาธารณูปโภค	931	
			งานสังคม	660	

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	รายรับ / เดือน	รายจ่าย / เดือน	จำนวน	คงเหลือ
			อบายมุข	500	
11	สมพิศ	11,171		8,659	2,512
			อาหารสด	2,142	
			บริโภค	4,177	
			อุปโภค	-	
			การศึกษา	2,340	
12	รุ่ง	2,940		7,458	-4,518
			อาหารสด	2,030	
			บริโภค	1,759	
			อุปโภค	170	
			การศึกษา	1,630	
			งานสังคม	550	
			รักษาพยาบาล	505	
			สาธารณูปโภค	814	
13	ชั้นทอง	1,245		4,533	-3,288
			อาหารสด	1,358	
			บริโภค	125	
			สาธารณูปโภค	390	
			การศึกษา	2,260	
			งานสังคม	400	
14	บุญส่ง	8,000		5,432	2,568
			อาหารสด	3,005	
			บริโภค	850	
			อุปโภค	437	
			สาธารณูปโภค	720	
			การศึกษา	200	
			งานสังคม	220	
15	มะลิ	10,135		8,073	2,062
			ซื้อของขาย	7,644	

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	รายรับ / เดือน	รายจ่าย / เดือน	จำนวน	คงเหลือ
			งานสังคม	100	
			สาธารณูปโภค	329	
16	ประยูร ยี่งู	3,378		11,910	-8,532
			อาหารสด	1,800	
			รักษาพยาบาล	4,600	
			งานสังคม	200	
			สาธารณูปโภค	3,000	
			อะไหล่ซ่อมรถ	1,400	
			น้ำไฟ	450	
			การศึกษา	400	
			อบายมุข	60	
17	จำลอง	7,375		3,437	3,938
			อาหารสด	1,972	
			บริโภค	190	
			สาธารณูปโภค	665	
			รักษาพยาบาล	510	
			งานสังคม	100	
18	สุรินทร์	5,805		3,114	2,691
			อาหารสด	1,197	
			บริโภค	1,322	
			อุปโภค	10	
			สาธารณูปโภค	345	
			งานสังคม	240	
19	ปิยนุช	5,715		3,155	2,560
			อาหารสด	534	
			บริโภค	598	
			อุปโภค	355	
			สาธารณูปโภค	609	
			งานสังคม	100	

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	รายรับ / เดือน	รายจ่าย / เดือน	จำนวน	คงเหลือ
			อบายมุข	9	
			การศึกษา	820	
			รักษาพยาบาล	130	
20	ชอบ รักษา	12,278		9,291	2,987
			อาหารสด	3,597	
			บริโภค	2,261	
			อุปโภค	70	
			สาธารณูปโภค	1,413	
			งานสังคม	800	
			อบายมุข	250	
			การศึกษา	900	
21	อ.อุดม	11,280		5,226	6,054
			อาหารสด	1,231	
			บริโภค	447	
			อุปโภค	414	
			สาธารณูปโภค	1,929	
			งานสังคม	300	
			อบายมุข	240	
			การศึกษา	300	
			รักษาพยาบาล	365	
22	พันธ์รี	3,370		6,780	-3,410
			อาหารสด	1,692	
			บริโภค	1,464	
			อุปโภค	935	
			สาธารณูปโภค	744	
			งานสังคม	100	
			การศึกษา	1,322	
			รักษาพยาบาล	523	
23	บุญสม	10,600		7,342	2,342

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	รายรับ / เดือน	รายจ่าย / เดือน	จำนวน	คงเหลือ
			อาหารสด	3,075	
			บริโภคน	1,315	
			อุปโภค	1,187	
			สาธารณูปโภค	1,081	
			งานสังคม	200	
			การศึกษา	1,424	
			รักษาพยาบาล	60	
24	ประดับ	5,000		2,896	2,104
			อาหารสด	1,112	
			บริโภคน	1,155	
			อุปโภค	139	
			สาธารณูปโภค	185	
			งานสังคม	300	
			รักษาพยาบาล	5	
25	สมทรง	4,260		10,231	-5,971
			อาหารสด	1,409	
			อุปโภค	924	
			บริโภคน	1,584	
			สาธารณูปโภค	2,133	
			การศึกษา	650	
			งานสังคม	461	
			อบายมุข	50	
			รักษาพยาบาล	20	
			ใช้หนี้	3,000	
26	พำ เสนานาท			2,441	2,441
			อาหารสด	1,436	
			อุปโภค	55	
			บริโภคน	11	
			สาธารณูปโภค	159	

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	รายรับ / เดือน	รายจ่าย / เดือน	จำนวน	คงเหลือ
			การศึกษา	780	
27	ปานงค์	19,900		13,982	5,918
			อาหารสด	2,910	
			อุปโภค	2,782	
			บริโภค	850	
			สาธารณูปโภค	890	
			ใช้หนี้	5,160	
			งานสังคม	100	
			อื่น	1,290	
28	ก้านันสนาม	11,760		5,026	6,734
			อาหารสด	2,459	
			อุปโภค	1,135	
			บริโภค	242	
			สาธารณูปโภค	870	
			การศึกษา	120	
			งานสังคม	200	
29	ป่าเชียร	4,834		5,676	-842
			อาหารสด	1,299	
			อุปโภค	242	
			บริโภค	190	
			การศึกษา	1,820	
			อื่นๆ	2,000	
30	จำรูณ	1,773		1,451	322
			อาหารสด	652	
			อุปโภค	299	
			บริโภค	71	
			สาธารณูปโภค	366	
			อบายมุข	133	
31	จุ่ม	42,626		17,915	24,711

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	รายรับ / เดือน	รายจ่าย / เดือน	จำนวน	คงเหลือ
			อาหารสด	2,562	
			อุปโภค	1,350	
			บริโภค	1,048	
			สาธารณูปโภค	10,420	
			ใช้หนี้	80	
			งานสังคม	200	
			อบายมุข	55	
			อื่นๆ	2,200	
32	ลำพึง	8,465		28,028	-19,563
			อาหารสด	1,080	
			บริโภค	1,160	
			สาธารณูปโภค	1,049	
			รักษาพยาบาล	218	
			การศึกษา	11,950	
			งานสังคม	200	
			อุปโภค	2,711	
			ใช้หนี้	4,000	
			อื่นๆ	5,660	
33	แว้ว	60,000		42,020	17,980
			อาหารสด	6,000	
			สาธารณูปโภค	7,500	
			อุปโภค	3,380	
			การศึกษา	1,440	
			ใช้หนี้	21,000	
			งานสังคม	2,700	
34	ยายรี	4,870		2,053	2,817
			อาหารสด	1,030	
			บริโภค	253	
			สาธารณูปโภค	140	

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	รายรับ / เดือน	รายจ่าย / เดือน	จำนวน	คงเหลือ
			การศึกษา	630	
35	ป้าติ่ม	6,558		2,870	3,688
			อาหารสด	420	
			บริโภคน	960	
			อุปโภค	100	
			สาธารณูปโภค	390	
			ใช้หนี้	370	
			อบายมุข	90	
			งานสังคม	100	
			อื่นๆ	440	
36	ลำดวน	12,000		1,741	10,259
			อาหารสด	614	
			สาธารณูปโภค	430	
			อุปโภค	597	
			อื่นๆ	100	
37	น้ำแต้ว	34,800		25,765	9,035
			อาหารสด	7,380	
			อุปโภค	11,560	
			สาธารณูปโภค	4,540	
			การศึกษา	400	
			งานสังคม	85	
			ใช้หนี้	1,800	
38	ประทีป			3,204	
			อาหารสด	155	
			อุปโภค	150	
			บริโภคน	120	
			สาธารณูปโภค	550	
			การศึกษา	124	
			อบายมุข	1935	

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	รายรับ / เดือน	รายจ่าย / เดือน	จำนวน	คงเหลือ
			งานสังคม	100	
			รักษาพยาบาล	40	
			อื่นๆ	30	

ตารางรายจ่ายชุมชนวัฒนธรรมคลองชนมจิน (36 ครอบครัว)												
ลำดับ	สมาชิก	อาหารสด	สินค้าบริโภค	สินค้าอุปโภค	สาธารณูปโภค	การศึกษา	รักษาพยาบาล	ใช้หนี้	งานสังคม	อบายมุข	อื่นๆ	รวม
1	วัฒน์	1,473	997	210	2,330	4,000	680			495		10186
2	เชิด	1,512	2,055	354	4,414	1,380	420		800	852		11789
3	สำเภา	2,524	2,195	2,498	931	2,170			660	500		11481
4	ป้านงค์	2,910	850	2,782	890			5,160	100		1,290	13986
5	แต้ว	7,380		11,560	4,540	400		1,800	85			25770
6	จุ่ม	2,562	1,048	1,350	10,420			80	200	55	2,200	17921
7	แ้ว	6,000		3,380	7,500	1,440		21,000	2,700			42027
8	ลำดวน	614		597	430						100	1749
9	ป้าติ่ม	420	960	100	390			370	100	90	440	2879
10	ประทีป	155	120	150	550	124	40		100	1,935	30	3214
11	สมทรง	1,409	1,584	924	2,133	650	20	3,000	461	50		10242
12	พ้า	1,436	11	55	159	780				1,350		3803
13	ก้านันสนาม	2,459	242	1,135	870	120			200			5039
14	ป้าเชียร	1,299	190	242		1,820		2,000				5565
15	จำรุณ	652	71	229	366					133		1466
16	ลำพึ่ง	1,080	1,160	2,711		11,950		4,000			5,660	26577

ตารางรายจ่ายชุมชนวัฒนธรรมคลองชนมจิน (36 ครอบครัว)												
ลำดับ	สมาชิก	อาหารสด	สินค้าบริโภค	สินค้าอุปโภค	สาธารณูปโภค	การศึกษา	รักษาพยาบาล	ใช้หนี้	งานสังคม	อบายมุข	อื่นๆ	รวม
17	ยายรี	1,030	253		140	630						2070
18	บรรจง	1,759		227	275		470		800			3549
19	แอ๊ด	1,492		619	320		46			35		2531
20	สำเร็จ	1,310		1,616		2,000	230					5176
21	ลำพอง	1,560	220	393	684	940	17					3835
22	อนุชิต	701	428	253	599	395	245			200		2843
23	แพ	1,231	1,566		630	600	180					4230
24	เพนียด	1,182	788	236	540	719	300		600	460		4849
25	สมพิศ	2,142	4,177			2,340						8684
26	รุ่ง	2,030	1,759	170	814	1,630	505		550			7484
27	ชั้นทอง	1,358	125	390		2,260			400			4560
28	บุญส่ง	3,005	850	937	720	200			220			5960
29	จำลอง	1,972	190		665		510		100			3466
30	สุรินทร์	1,197	1,322	10	345				240			3144
31	ปิยนุช	534	598	355	609	820	130		100	9		3186
32	ชอบ รักษา	3,597	2,261	70	1,413	900			800	250		9323

ตารางรายจ่ายชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจิน (36 ครอบครัว)												
ลำดับ	สมาชิก	อาหารสด	สินค้าบริโภค	สินค้าอุปโภค	สาธารณูปโภค	การศึกษา	รักษาพยาบาล	ใช้หนี้	งานสังคม	อบายมุข	อื่นๆ	รวม
33	อ.อุดม	1,231	447	414	1,929	300	365		300	240		5259
34	พันศรี	1,692	1,464	935	744	1,322	523		100			6814
35	บุญสม	3,073	1,315	1,187	1,081	1,424	60		200			8375
36	ประดับ	1,112	1,950	139	185		5		300			3727
รวม 36 ราย		67,093	31,196	36,228	47,616	41,314	4,746	0	10,116	6,654	9,720	254683
		53,713	31,196	24,668	29,696	29,364	4,746	0	7,416	6,654	9,720	197173
จำนวนครัวเรือน		34 คค.	30 คค.	29 คค.	29 คค.	25 คค.	18 คค.	0	22 คค.	15 คค.		
เฉลี่ย/ครอบครัว/เดือน		1,580	1,039	850	1,024	1,174	263	0	337	443		6710
เฉลี่ย/ครอบครัว/วัน		52	35	28	34	39	8.75	0	11	14.75		222

จ่ายรวมทุกหมวด 187,453 บาท / เดือน (36 ครอบครัว)

เฉลี่ย 5,207 บาท / เดือน / ครอบครัว

แบบฟอร์มเก็บข้อมูลหนี้สินของชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจีน

ชื่อ - สกุล	แหล่งหนี้	จำนวนหนี้	ระยะเวลาที่เป็นหนี้	ระยะเวลาส่งคืน	อัตราดอกเบี้ย	ความสามารถในการส่งคืน		อื่น ๆ
						ส่งได้	ส่งไม่ได้	
1. นางก้อน กิจเจตน์	- สหกรณ์	26,000	ประมาณ 2 ปี กว่า	ส่งได้ตลอด	50 % ต่อปี			4 เดือนส่ง 1 ครั้ง
	รวม	26,000						
2. นางจันทน์ กิจบุญศรี	- สหกรณ์	12,000	ประมาณ 2 ปี	ส่งได้ตลอด	50 สตางค์			
	รวม	12,000						
3. นายท่า เสนานาท	- กองทุนหมู่บ้าน	12,000	ประมาณ 2 ปี	ส่งได้ตลอด	50 % ต่อปี			ส่งได้บ้างแต่ยังไม่หมด
4. นางแดงอ่อน กิจเจตน์	- สหกรณ์	24,000	ประมาณ 2 ปี	ส่งได้ตลอด	50 สตางค์			ส่งได้ตามระยะเวลา
	- กองทุนหมู่บ้าน	20,000	1 ปีตั้งแต่ปี 35	ส่งได้ตลอด	50 สตางค์			
	- ญาติ / เพื่อนบ้าน	225,000	4 เดือน	ส่งทุกเดือน	ร้อยละ 2 บาท			
	รวม	269,000						
5. สมทรง ฤทธิศร	- โครงการนำร่อง	13,000	1 ปี	6 ปี	ร้อยละ 2 บาท			ระยะ 3 ปีแรกไม่คิดดอกเบี้ยส่งคืนปี 48 เสียดอกเบี้ยร้อยละ 2 บาท
	รวม	13,000						
6. จำรูญ กิจเจตน์	- โครงการนำร่อง	13,000	1 ปี	6 ปี	ร้อยละ 2 บาท			3 ปีแรกไม่เสียดอกเบี้ย 3 ปีหลังเสียดอกเบี้ยร้อยละ 2 บาท
	- กองทุนหมู่บ้าน	12,000	ปี 2535 1 ปี	หมดแล้ว	50 %			ส่งได้บางส่วน
	รวม	25,000						
7. วิเชียร บุรุษชาติ	- โครงการนำร่อง	3,000	1 ปี	6 ปี	ร้อยละ 2 บาท			3 ปีแรกไม่เสียดอกเบี้ย ดอก 3 ปีหลัง ร้อยละ 2 บาท
	รวม	3,000						
8. นางจันทอง แดงทองคำ	- สหกรณ์	80,000	7 ปี	1 ปี	11 บาท ต่อปี			ส่งของเก่าและกู้ใหม่
	รวม	80,000						
9. นางสมใจ จำลอง	- ร้านค้า	3,000	2 ปี	แล้วแต่จะให้	-			
	- สหกรณ์	20,000	2 ปี	1 ปี	ร้อยละ 6 บาท / ปี			
	- กองทุนหมู่บ้าน	10,000	1 ปี	1 ปี	ร้อยละ 6 บาท / ปี			
	- ประชาสงเคราะห์	20,000	2 ปี	เดือนละ 500 บาท	-			

ชื่อ - สกุล	แหล่งหนี้	จำนวนหนี้	ระยะเวลาที่เป็นหนี้	ระยะเวลาส่งคืน	อัตราดอกเบี้ย	ความสามารถในการส่งคืน		อื่น ๆ
						ส่งได้	ส่งไม่ได้	
	รวม	53,000						
10. ประยูร อี๋กู๋	- สหกรณ์	60,000	1 ปี	1 ปี	ร้อยละ 12 บาท / ปี			
	- กองทุนหมู่บ้าน	30,000	1 ปี	1 ปี	ร้อยละ 6 บาท / ปี			
	รวม	90,000						
11. บุญส่ง กิจรัตน์	- ธกส.	20,000	10 ปี	ปีสุดท้าย	ร้อยละ 5 บาท / ปี			
	- กู้ยืมเพื่อการศึกษา	30,000	15 ปี					
	รวม	50,000						
12. ชันทอง กิจธิสรี	- ธกส.	80,000	1 ปี	1 ปี 4 เดือน	ร้อยละ 5 บาท			
	- กองทุนหมู่บ้าน	20,000	1 ปี	1 ปี	ปีละ 1,200 บาท			
	รวม	100,000						
13. รุ่ง จิตมนตรี	- ธกส.	40,000		6 เดือน	ร้อยละ 5 บาท			
	- กองทุนหมู่บ้าน	10,000		1 ปี	ร้อยละ 6 บาท			
	รวม	50,000						
14. สำเริง	- กู้ยืมรัฐบาลเพื่อการศึกษา	30,000	จบการศึกษา	จบการศึกษา				
	รวม	30,000						

ชื่อ - สกุล	แหล่งหนี้	จำนวนหนี้	ระยะเวลาที่เป็นหนี้	ระยะเวลาส่งคืน	อัตราดอกเบี้ย	ความสามารถในการส่งคืน		อื่นๆ
						ส่งได้	ส่งไม่ได้	
15. นางเนียม อาจหาญ	- ธนาคารออมสิน	20,000	-		6 บาท / ปี			ส่งได้แต่ดอกเบี้ย
	- สหกรณ์	50,000	4 ปี		12 บาท / ปี			
	- ญาติ / เพื่อนบ้าน	20,000	1 ปี		2 บาท / เดือน			
	- คนรู้จัก	50,000	1 ปี		2 บาท / เดือน			

ชื่อ - สกุล	แหล่งหนี้	จำนวนหนี้	ระยะเวลาที่เป็นหนี้	ระยะเวลาส่งคืน	อัตราดอกเบี้ย	ความสามารถ ในการส่งคืน		อื่นๆ
						ส่งได้	ส่งไม่ได้	
	รวม	140,000						
16.นางสมบุญ กิจอินทรีย์	- ร้านค้า - สหกรณ์ - ญาติ / เพื่อนบ้าน รวม	860 47,000 2,5 00 50,360			12 บาท /ปี			
17. นางอารี พันธุ์เพ็ง	- ธกส. - กองทุนหมู่บ้าน - ญาติ / เพื่อนบ้าน รวม	200,000 40,000 40,000 280,000	1 ปี 2 ปี 1 ปี	ปี ต่อ ปี 6 เดือน	ร้อยละ 7 บาท /ปี 50 สตางค์ ไม่มีดอกเบี้ย			
18. นายแพ เกตุภพ	- ญาติ / เพื่อนบ้าน รวม	50,000 50,000	3 ปี	1 ปี	ร้อยละ 3 บาท		ส่งไม่ได้	
19. นายอนุชิต พันธุ์เพ็ง	- กองทุนหมู่บ้าน รวม	20,000 20,000	1 ปี 1 เดือน	1 ปี 1 เดือน				ส่ง 6 เดือน ดอกเบี้ย 800 ถ้าส่ง 1 ปี ดอกเบี้ย 1,000
20. นางสมพิศ พันธุ์เพ็ง	- ธนาคารออมสิน - ออมทรัพย์ - กองทุนหมู่บ้าน - ญาติ / เพื่อนบ้าน รวม	20,000 2,000 25,000 20,000 67,000	2 ปี 1 เดือน 1 ปี 1 ปี	ปี /ปี ส่ง / เดือน ส่ง / เดือน ไม่มีกำหนด	ร้อยละ 3 บาท ร้อยละ 1 บาท ร้อยละ 1 บาท ไม่มีดอกเบี้ย			
21. นางสาวภา พันธุ์เพ็ง	- ธกส. - ออมทรัพย์ - กองทุนหมู่บ้าน - ญาติ / เพื่อนบ้าน รวม	30,000 8,000 20,000 30,000 88,000	10 ปี ส่งเป็นเดือน 1 ปี 3 ปี	10 ปี 4 เดือน 1 ปี ไม่มีระยะกำหนด	11 % 50 % 06% -			
22. ลำพึง สุขบุญเพ็ง	- ธนาคารกรุงไทย รวม	180,000 180,000	4 ปี	15 ปี	ร้อยละ 1 บาท			ส่งได้เดือนละ 1,000 บาท

ชื่อ - สกุล	แหล่งหนี้	จำนวนหนี้	ระยะเวลาที่เป็นหนี้	ระยะเวลาส่งคืน	อัตราดอกเบี้ย	ความสามารถในการส่งคืน		อื่นๆ
						ส่งได้	ส่งไม่ได้	
23.ระดับ กิจชิตี	- กู้ยืมรัฐบาลเพื่อการศึกษา รวม	400,000 400,000	15 ปี	ปีละ 1 ครั้ง	ร้อยละ 1 บาท			
24.นางสำลี จินดาวงษ์	- กองทุนหมู่บ้าน รวม	15,000 15,000	1 ปี	1 ปี	ร้อยละ 1 บาท			
25.นางขจร จารุตัน	- ธกส. - กู้ยืมรัฐบาลเพื่อการศึกษา รวม	15,000 78,000 93,000	1 ปี ปี	2 ปี 15 ปี	0.1 % ร้อยละ 1 บาท			

ชื่อ - สกุล	แหล่งหนี้	จำนวนหนี้	ระยะเวลาที่เป็นหนี้	ระยะเวลาส่งคืน	อัตราดอกเบี้ย	ความสามารถการส่งคืน		อื่นๆ
						ส่งได้	ส่งไม่ได้	
26. บุญสม สุพัฒน์ชี	- ธกส. - ออมทรัพย์ - กองทุนหมู่บ้าน รวม	4,000 5,000 20,000 29,000	1 ปี 2 เดือน 1	6 เดือน 10 เดือน 1 ปี	ร้อยละ 7 /ปี ร้อยละ 1.5 / เดือน ร้อยละ 0.5 / เดือน			

ชื่อ - สกุล	แหล่งหนี้	จำนวนหนี้	ระยะเวลาที่เป็นหนี้	ระยะเวลาส่งคืน	อัตราดอกเบี้ย	ความสามารถการส่งคืน		อื่นๆ
						ส่งได้	ส่งไม่ได้	
27. นายสุรินทร์ กรีก	- สหกรณ์ - พ่อค้า - กองทุนหมู่บ้าน รวม	140,000 25,800 20,000 185,800	4 ปี 5 เดือน 1 ปี	5 ปี 5 เดือน 1 ปี	ร้อยละ 12 บาท/ปี ร้อยละ 3 บาท ร้อยละ 6 บาท /ปี		ส่งไม่ได้	
28. ปิยนุช เกตุวงศ์	- ธกส. - กองทุนหมู่บ้าน - ญาติ / เพื่อนบ้าน - โครงการนำร่อง - รวม	400,000 10,000 10,000 30,000 450,000	5 ปี 1 ปี 6 เดือน 3 ปี	12 ปี 1 ปี 1 ปี 5 ปี	8 บาท /ปี ร้อยละ 2 ร้อยละ 3 ร้อยละ 2			ส่งบ้างไม่ได้ส่งบ้าง
29. นายอุดม กลีบมาลัย	- ธกส. - กองทุนหมู่บ้าน - โครงการนำร่อง รวม	40,000 10,000 30,000 80,000	12 ปี 1 ปี 3 ปี	31 มีนาคม 47 20 ธันวาคม 46 2547- 2551	0.5 % 2 %			ผ่อนส่ง 5 ปี
30. นางอนันทยา กิจกระสัน	- ธนาคารกสิกร - ญาติ รวม	600,000 1,000,000 1,600,000	40 เดือน ไม่มีกำหนด	4 ปี เดือนละ 17,00 บาท แล้วแต่จะใช้	0.7 % เดือนละ 7,000 บาท			

ชื่อ - สกุล	แหล่งหนี้	จำนวนหนี้	ระยะเวลาที่เป็นหนี้	ระยะเวลาส่งคืน	อัตราดอกเบี้ย	ความสามารถการส่งคืน		อื่นๆ
						ส่งได้	ส่งไม่ได้	
31. นางพันชรี แสงจาน	- ธกส. - เกษตรยั่งยืน - ญาติ / เพื่อนบ้าน รวม	50,000 5,600 50,000 105,600	3 ปี 4 ปี 2 ปี	6 เดือน / ครั้ง 1 ปี / ครั้ง มีถึงส่ง	ร้อยละ 10 ต่อปี ร้อยละ 2 ต่อปี -			

ชื่อ - สกุล	แหล่งหนี้	จำนวนหนี้	ระยะเวลาที่เป็นหนี้	ระยะเวลาส่งคืน	อัตราดอกเบี้ย	ความสามารถการส่งคืน		อื่นๆ
						ส่งได้	ส่งไม่ได้	
รวมเป็นหนี้ทั้งหมด 4,646,760 บาท (จำนวน 31 ครั้วเรือน)								

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

โครงการวิจัย “การแก้ไขปัญหาหนี้สินชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจิน อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา” มีระยะเวลาตามสัญญาโครงการตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2546 ถึงวันที่ 31 สิงหาคม 2547 (มีการขยายระยะเวลาโครงการ 1 ครั้ง)

จากกระบวนการดำเนินงานวิจัยของโครงการได้มีการเก็บข้อมูลรายรับ – รายจ่ายของครอบครัวสมาชิก ระยะเวลา 1 เดือน จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมจำนวน 36 ราย มีการเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 9 หมวดดังนี้

สรุปข้อมูลรายรับ – รายจ่าย (ระยะเวลา 1 เดือน)

ชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจิน จำนวนสมาชิก 36 ครอบครัว

ประเภทรายจ่าย	เฉลี่ย / เดือน / ครอบครัว	เฉลี่ย / วัน / ครอบครัว
อาหารสด	1,580	52
สินค้าบริโภค (ของกิน)	1,039	34.5
สินค้าอุปโภค	850	28
สาธารณูปโภค	1,024	34
การศึกษา	1,174	39
รักษาพยาบาล	263	8.75
งานสังคม	337	11
อภายมุข	443	14.75

จากการเก็บข้อมูลรายรับ – รายจ่าย ของครอบครัวสมาชิกพบว่า รายรับของครอบครัวสมาชิกจำนวน 36 ครอบครัว รวม 194,282 บาท เฉลี่ย 5,714 บาทต่อเดือนต่อครอบครัว และรายจ่ายของครอบครัวสมาชิก 36 ครอบครัว รวม 187,453 บาทต่อเดือนต่อครอบครัว เฉลี่ย 5,207 บาทต่อเดือนต่อครอบครัว และในส่วน ของครอบครัวที่ทำนาจำนวน 10 ราย มีต้นทุนในการทำนาคเฉลี่ยต่อไร่ 1,750 บาท

จากการเก็บข้อมูลรายจ่ายของครอบครัวสมาชิกพบว่า รายจ่ายหมวดที่มากที่สุด 4 อันดับแรกได้แก่

1. ค่าอาหาร 1,580 บาท
2. ค่าลูกไปโรงเรียน 1,174 บาท
3. ค่าสินค้าบริโภค 1,039 บาท
4. ค่าสาธารณูปโภค 1,024 บาท

การเก็บข้อมูลหนี้สินของครอบครัวสมาชิกจำนวน 31 ครอบครัว พบว่ามีหนี้สินรวมทั้งสิ้น 4,646,760 บาท หรือเฉลี่ยครอบครัวละ 149,895 บาท โดยส่วนใหญ่เป็นหนี้ในระบบ

จากการพูดคุยของทีมวิจัยโครงการและจากการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันพบว่าแนวทางในการแก้ไขปัญหานี้สินของคนในชุมชนมีแนวทางเบื้องต้น 4 ประการได้แก่

1. การลดรายจ่ายในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งลดรายจ่ายส่วนที่ไม่จำเป็นและหรือลดรายจ่ายฟุ่มเฟือย
2. การรวมซื้อสินค้าอุปโภค บริโภคที่สามารถซื้อร่วมกันได้ในแต่ละเดือนเพื่อลดรายจ่ายในด้านการกิน การอยู่ ส่วนที่ยังจำเป็นต้องซื้อ
3. ผลัดสินค้าทดแทนเพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ เพิ่มการออมให้กับครอบครัว โดยดูจากความเป็นไปได้ที่เหมาะสมบางเรื่องที่สามารถทำได้ก่อน เช่น การทำน้ำปลา
4. การทำนาแบบชีวภาพหรือผสมผสานโดยการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ทดแทนการใช้สารเคมีบางส่วนเพื่อลดต้นทุนการผลิต

ปัญหาอุปสรรคการทำงาน

1. ชาวบ้านยังไม่เข้าใจ และยังไม่เข้าร่วมเท่าที่ควร
2. การให้ความสำคัญกับการจดยังไม่ค่อยเห็น ลืมจด
3. การเขียน เช่น ตามองไม่เห็น แก้แล้วเขียนไม่ค่อยได้
4. ทีมเก็บข้อมูลไปแล้วไม่พบสมาชิก
5. ทีมเก็บข้อมูลโดนสัตว์เลี้ยง ทำร้ายร่างกาย เช่น สุนัข
6. แคนน่ายังขาดความร่วมมือเท่าที่ควร

สิ่งที่ชาวบ้านได้เรียนรู้จากกระบวนการวิจัย

1. ได้รู้สถานภาพของตนเองมากขึ้น อย่างเช่น รายรับ รายจ่ายของครอบครัว
2. รู้สาเหตุของรายจ่าย
3. รู้แนวทางในการลดสิ่งฟุ่มเฟือย
4. สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของข้อมูล
5. ให้ตระหนักถึงการใช้จ่ายเงินในทางฟุ่มเฟือยน้อยลง
6. ทำให้ชาวบ้าน หันมาทำสิ่งของทดแทนเพื่อลดรายจ่าย เช่น ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ไว้กินเอง เช่น ปลา ไก่ไข่

ข้อค้นพบ ข้อเสนอแนะ

1. เยาวชนสามารถ เข้ากับชุมชน หรือผู้ใหญ่ได้มากขึ้น
2. เด็กเก็บข้อมูล ตระหนักในเรื่องการจ่ายเงินมากขึ้น
3. ชาวบ้านตระหนักถึงข้อมูลที่ได้ เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง เช่น การลด ละอบายมุข การทำทดแทน การลดสารเคมี การดูแลสุขภาพโดยใช้สมุนไพรแทนยารักษาโรคได้บางชนิด
4. อยากให้แกนนำตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานเป็นทีม เป็นกลุ่มให้มากกว่านี้ หรือถ้าทำงานสิ่งใดถ้าไม่ได้ใจเขามาทำงานจะไม่ประสบผลสำเร็จ เท่าที่ควร แต่ถ้านงานสิ่งใดถ้าได้ใจมาก่อนงานใดไม่ว่าจะมีอุปสรรคอะไรก็ตาม มักจะประสบผลสำเร็จได้เกินร้อย

บทที่ 6

ภาคผนวก

หาแนวทางทำงานจากข้อมูลที่มี

สมาชิกประชุมคุยเรื่องข้อมูล

เด็กๆมาสรุปข้อมูลข้อมูล

ทีมวิจัยมาช่วยวิเคราะห์ข้อมูล

[illegible]

ข้อมูลรายจ่ายของครอบครัว

สมาชิกโครงการนำร่องฯเข้าร่วมโครงการ

เวทีชี้แจงข้อมูลแต่ละจุดของชุมชน

สมาชิกวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน

เวทีชี้แจงโครงการ หาแนวร่วมทำงานร่วมกัน ครั้งที่ 1

เวทีชี้แจงโครงการ หาแนวร่วมทำงานร่วมกัน ครั้งที่ 2

แบบฟอร์มเก็บข้อมูลต้นทุนการทำนา

ชื่อ

บ้านเลขที่..... หมู่ที่.....ต.....อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา

ช่วงฤดูกาล ตั้งแต่เดือน.....ถึงเดือน.....

รายการ	วิธีการ	จำนวนไร่	ค่าใช้จ่าย	หมายเหตุ
1. ค่าเช่า	 1. ทำเอง 2. จ้าง	ไร่ไร่		
2. ค่าไถ	 1. ทำเอง 2. จ้าง	ไร่ไร่		
3. ค่าน้ำมัน	 1. ทำเอง 2. ซื้อ	ไร่ไร่		
4. ค่าพันธุ์ข้าว	 1. ทำเอง 2. ซื้อ	ไร่ไร่		
5. ค่าปุ๋ย , ฮอร์โมน	 1. ทำเอง 2. ซื้อ	ไร่ไร่		
6. ค่ายา - ยาคุมหญ้า - ยาฆ่าแมลง	 1. ทำเอง 2. ซื้อ	ไร่ไร่		
7. ค่าเกี่ยวข้าว	 1. ทำเอง 2. จ้าง	ไร่ไร่		
8. ค่าขนขึ้นรถ	 1. ทำเอง 2. จ้าง	ไร่ไร่		
9. ค่าซ่อม , อะไหล่ , ค่าบำรุง	 1. ทำเอง 2. จ้าง			
10. ค่าติดตามบำรุงรักษา - หว่านปุ๋ย - วิดน้ำ - หว่านข้าว - ฉีดยาฆ่าแมลง	 1. ทำเอง 2. จ้าง	ไร่ไร่		
11.ค่าอาหารคนงานรถเกี่ยว / แรงงานอื่น ๆ	 1. ทำเอง 2. จ้าง	ไร่ไร่		
12. ค่าขนข้าวไปโรงสี	 1. ทำเอง 2. จ้าง	ไร่ไร่		

แบบฟอร์มเก็บข้อมูลหนี้สิน ชื่อ

บ้านเลขที่..... หมู่ที่.....ต.....อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา

เป็นหนี้อะไร	เป็นหนี้เท่าไร (ยอด ณ ปัจจุบัน)	ระยะเวลา (เป็นหนี้มานานเท่าไร)	ระยะเวลา ส่งคืน	อัตราดอกเบี้ย (ร้อยละเท่าไร)	ความสามารถในการส่งคืน		อื่นๆ
					ส่งได้	ส่งไม่ได้	
ธนาคารเพื่อการเกษตร (ธกส.) ☐							
ธนาคาร ☐ ออมสิน ☐ กรุงไทย ☐ ไทยพาณิชย์ ☐ กรุงเทพ							
ร้านค้า ☐							
แขก ☐							
สหกรณ์ ☐							
พ่อค้า ☐							
ออมทรัพย์ ☐							
กองทุนหมู่บ้าน ☐							
ญาติ / เพื่อนบ้าน ☐							
กู้ยืมรัฐบาลเพื่อการศึกษา ☐							
คนรู้จัก ☐							

ประวัติทีมวิจัย

นายเชิด พันธุ์เพ็ง เกิด 30 ต.ค. 2500 อายุ 46 ปี

ที่อยู่ 60/4 หมู่ที่ 1 ต.สามตุ่ม อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา

มีการศึกษา ป.4 โรงเรียนวัดमारวิชัย ต.บางนมโค อ.เสนา

มีภรรยาชื่อ นางจรรยา พันธุ์เพ็ง มีบุตร 3 คน

มีประสบการณ์ หลายด้าน เช่น การทำเกษตร รับเหมาก่อสร้าง เป็นวิทยากรใน เรื่องเพาะพันธุ์ปลา เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์บ้านสาคลี เป็นผู้นำกลุ่มชุมชนวัฒนธรรมคลองขมนจีน เป็นผู้นำเชื่อมโยงกับองค์กรต่างๆ เช่น กองทุนเพื่อสังคม พ.อ.ช. เป็นนักส่งเสริมให้กับสถาบันการจัดการแบบองค์รวมเป็นศูนย์ศึกษารกิจชุมชน รักการทำงานกับชุมชนมีสุขที่ได้เห็นชาวบ้านมีการรวมตัวกัน

ปัจจุบัน - เป็นอนุกรรมการโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อเกษตรกรรายย่อย “ภูมินิเวศน์สุวรรณภูมิ” เป็นผู้นำแนวคิดการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการลดหนี้สินของเกษตรกร โดยใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงให้สมาชิกมองเห็นทิศทางการลดหนี้สิน

กิจกรรมที่ 1 จัดประชุมทำความเข้าใจกับสมาชิก เพื่อปรับเปลี่ยนแนวคิด

กิจกรรมที่ 2 วางแผนการผลิตแบบพอเพียง เสริมสร้างความมั่นคงในด้านอาหาร

กิจกรรมที่ 3 จัดฝึกอบรมศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์

กิจกรรมที่ 4 รวมซื้อเพื่อลดต้นทุนการบริโภคในครัวเรือน

มีอาชีพหลักทำการเกษตร มีความเป็นอยู่แบบพอเพียงรักความสงบ

นางสมถวิล แดงทองคำ อายุ 36 ปี การศึกษา ม.ศ.3

บ้านเลขที่ 97 ม.1 ต.บ้านหลวง อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา

ทำงานบริษัทมา 12 ปี ด้านประชาสัมพันธ์ บริษัทซูเวอร์อุตสาหกรรม ที่ จ.สมุทรปราการ ทำงานด้านสาธารณสุข เป็นอาสาสมัครสาธารณสุข 4 ปี ปัจจุบัน อาชีพรับจ้าง เคยเข้าอบรมเป็นวิทยากรด้านการป้องกันโรคติดต่อ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กับชาวบ้าน และเคยเข้าอบรมเรื่องการพัฒนาธุรกิจชุมชน จัดโดยสถาบันการจัดการแบบองค์รวม 7 วัน และเป็นทีมงานเรื่องการติดตามการจัดเก็บข้อมูลงานวิจัยหนี้สิน ของโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อยภูมินิเวศน์สุวรรณภูมิ ปี 2545

วัตถุประสงค์ที่เข้ามาเป็นทีมงานวิจัยท้องถิ่นเรื่อง การศึกษาข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนเพราะ “.....จะได้ทำงานเข้าถึงชุมชน รู้ถึงข้อมูล ปัญหาความต้องการในชุมชน เช่น รายจ่ายต่างๆในครัวเรือน ซึ่งจะได้นำข้อมูลดังกล่าวมาแก้ปัญหาได้ตรงจุด”

นางปิยนุช เกตุรมย์

เกิดวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2504 อายุ 40 ปี มีบุตร 1 คน

จบการศึกษาชั้น ม.ศ. 3 โรงเรียนสาธิตวิทยา

อดีต - เคยทำงานโรงงาน ทำนา ปลุกผัก ค้าขายเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านของตำบลบ้านหลวง โดยได้รับการสนับสนุนจากเกษตรอำเภอ และได้ผ่านการอบรมและไปศึกษาดูงานหลายที่ เคยเข้าอบรม SME รุ่นที่ 4

ปัจจุบัน - ทำนาปลุกผัก ค้าขาย เย็บผ้า เลี้ยงปลา ทำการแปรรูปอาหารของกลุ่มแม่บ้าน สนับสนุนโดยเกษตรอำเภอ ทำงานวิจัย ทำเกษตร สนับสนุนโดยโครงการนำร่อง

นางสมทรง ฤทธิศร

อายุ 48 ปี เกิด 16 พฤศจิกายน 2497

ที่อยู่ 17 หมู่ 2 ต.บ้านหลวง อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา

อดีต- อยู่กับพ่อแม่สมัยเป็นเด็กก็ช่วยพ่อแม่ทำไร่ไถนา , ไร่มัน , ปลุกพริก , ข้าวโพด ฯลฯ พ่อเรียนจบม.ศ. 3 ที่จังหวัดกาญจนบุรี ก็เรียนตัดเย็บเสื้อผ้า พอจบก็เข้ากรุงเทพทำงานโรงงานอุตสาหกรรมทำอยู่ประมาณ 10 ปี ก็เปลี่ยนไปอยู่โรงงานกระดาษที่สมุทรปราการก็เจอเนื้อคู่ก็ทำงานอยู่ด้วยกันประมาณปีเศษ ก็คิดว่าถ้าอยู่ต่อไปก็คงจะมีกินมีใช้ไปวันๆ ก็เลยคุยกันและก็กลับมาอยู่บ้าน

ปัจจุบัน - ก็อยู่กับครอบครัว ทำนาปลูกไม้ยืนต้นและสวนผสมผสาน และปลุกผักไว้กินเอง และตอนนี้กำลังปลูกข้าวไว้กินเอง หลังจากที่เราเข้าโครงการนำร่องก็ได้รู้หลายๆ อย่าง จากการไปดูงานและอบรม บัญชีออมทรัพย์ การทำปุ๋ยหมัก - ปุ๋ยชีวภาพใช้เอง และการทำเห็ดฟางและหลายๆอย่าง จากการที่เรารวมกลุ่มกัน ทำให้ได้รับความรู้มากมาย และได้ไปอบรมบัญชีหลายโครงการ เช่น อบรมบัญชีของเกษตรนำร่อง , สหกรณ์เครดิตยูเนียน, พ.อ.ช. หลายๆครั้ง ทำให้รู้ว่าได้ประโยชน์และได้ความรู้มากมาย และก็ได้นำประโยชน์มาใช้ในชีวิตประจำวัน และก็ได้เข้าร่วมโครงการวิจัยหนี้สินของเกษตรนำร่อง ก็ได้ทำอยู่ทุกวัน และก็รู้ว่ามีความรู้มากในเรื่อง รายรับ - รายจ่ายประจำวัน ควรจ่ายหรือไม่ควรจ่ายทำให้ลดหนี้สินได้ จากการที่เราใช้จ่ายประหยัด และไม่จ่ายฟุ่มเฟือย เก็บออมไว้ใช้ในวันหน้าครอบครัวก็จะอยู่ดีมีสุข ปลอดภัยจากหนี้สิน

นางรัชนี จิตมนตรี อายุ 40 ปี

สามีชื่อ นายรุ่ง จิตมนตรี

ที่อยู่ 20 ม.1 ต.บ้านหลวง อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา

การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพ เกษตรกร

ปัจจุบันเป็นสมาชิกโครงการนำร่องฯ ภูมินิเวศน์สุวรรณภูมิ และเข้าร่วมงานวิจัยทดลองอาหารปลา และวัตถุดิบเพาะเห็ดของโครงการฯ มีการจดบันทึกข้อมูลการทดลองทุกวัน และเข้าร่วมกิจกรรมงานวิจัยหนี้สินของเกษตรกร มีการจดบันทึกข้อมูลรายรับ - รายจ่าย ในครัวเรือนพบว่า มีรายจ่ายหลายด้านที่ลดไม่ได้ เช่น ต้นทุนการผลิตและค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของลูกๆ ต้องการเข้าร่วมงานวิจัยข้อมูลเศรษฐกิจฯ เพราะต้องการได้ข้อมูลที่ชัดเจนของครอบครัวสมาชิก และหาแนวทางการแก้ไขปัญหารายจ่ายหลักด้านต่างๆ ร่วมกัน

ประวัติทีมผู้ช่วยวิจัย

1. น.ส.สุภาวดี พันธุ์เพ็ง อายุ 16 ปี

กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสาธิตวิทยา

มีพี่น้อง 4 คน

งานอดิเรก - การใช้เวลาวางให้เป็นประโยชน์ในวันหยุดสุดสัปดาห์ก็คือการจัดรายการวิทยุของชุมชนเพื่อชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจีน เป็นรายการเพลงและมีสาระแทรกเข้าไปบ้างเป็นรายการเยาวชนคนรักถิ่น การทำงานตรงนี้ไม่ได้ค่าตอบแทนใดๆทั้งสิ้น แต่เราก็เข้าไปเพราะได้ความรู้และทดสอบความสามารถในขณะที่เยาวชนหลายๆคน ไม่มีโอกาส แต่เรามีโอกาสเราก็ควรทำตรงนี้ให้ดีที่สุด ส่วนกิจกรรมของทางโรงเรียนก็มีไปแข่งขันทางวิชาการบ้าง เช่น แข่งคัดลายมือ เขียนเรียงความ ส่วนกิจกรรมของชุมชนที่เกี่ยวกับเยาวชนก็มีเข้าร่วมอบรมตามสถานที่ต่างๆ เช่น การอบรมเยาวชนคนรักถิ่นที่ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร และก็อบรมเกี่ยวกับการจัดการรายการวิทยุกับอาจารย์เปื้อ ทำให้ได้รับความรู้มากมาย และก็ไปอบรมเกี่ยวกับการทำบัญชีของชุมชนที่จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นตัวแทนเยาวชนไปกับกลุ่มแม่บ้านอีกหลายจังหวัด หลายชุมชนอีกมากมาย

2. เด็กหญิงสุกัญญา พันธุ์เพ็ง อายุ 13 ปี

ศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตวิทยา

บ้านเลขที่ 14 / 1 ม.1 ต.สามตุ่ม อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา

มีพี่น้องทั้งหมด 4 คน ตอนนี้เป็นนักจัดรายการวิทยุสถานีวิทยุชุมชน FM 108 MHz

กิจกรรมที่เคยทำมีดังนี้

- อบรมหลักสูตรโครงการผู้นำนักเรียนฝ่ายส่งเสริมอนามัย
- โครงการสมัชชนเด็กและเยาวชน "สร้างความจริงจากฝัน สืบมหัสจรรย์ที่พวกเราทำได้"
- เข้าค่ายคณิตศาสตร์สัมพันธ์ ครั้งที่ 5
- ประกวดการอ่านบทร้อยกรอง โดยใช้บทอาขยาน ระดับกลุ่มอำเภอและจังหวัด
- กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยในโครงการพัฒนาเยาวชนเทิดพระเกียรติวันพ่อแห่งชาติ
- ประกวดอ่านทำนองเสนาะ
- กิจกรรมแข่งขันภาษาไทย การแข่งขันศักยภาพนักเรียน ปฏิรูปการเรียนรู้อยุธยาสากล
- เข้าอบรมประเมินความสามารถทางด้านวิชาการ
- อบรมผู้ประกาศวิทยุชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจีน
- เข้าค่ายฝึกทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศ และอิเล็กทรอนิกส์

- อบรมกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด ต.สามตุ่ม
- ประกวดพุดวิทยาศาสตร์และสังคม

3. ชื่อ นางสาวอุกจันทร์ สุขบุญเพ็ง (จันทร์)

อายุ 20 ปี เกิดวันที่ 24 มกราคม 2526

ที่อยู่ 20/1 ม.2 ต.บ้านหลวง อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา 13110

ศึกษาอยู่ที่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยาสาขาสุนทรียะ ระดับ ปวส.ปี 2 สาขา

เลขานุการ

จบมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตวิทยา

จบประถมศึกษาที่โรงเรียนวัดมารวิชัย

จบปวช.ที่ วิทยาลัยการอาชีพเสนา สาขาการบัญชี

กีฬา ฟุตบอล บาสเกตบอล

งานอดิเรก ฟังเพลง ร้องเพลง เล่นดนตรี อ่านหนังสือทุกประเภท

ประสบการณ์ด้านเก็บข้อมูล - เก็บข้อมูลการเลือกซื้อสินค้าของลูกค้าร้านเซเว่นอีเลฟเว่น 2 สัปดาห์ (ปี 2544)

4. ชื่อ นางสาวน้ำอ้อย ฤทธิสร (โบว์)

อายุ 17 ปี เกิด 16 สิงหาคม 2528

ปัจจุบัน กำลังศึกษาอยู่ที่ วิทยาลัยการอาชีพเสนา แผนกพาณิชยการ

สาขาวิชาการบัญชี ระดับ ปวช. 2

ที่อยู่ 17 ม.2 ต.บ้านหลวง อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา 13110

ยามว่าง อ่านหนังสือ

งานอดิเรก เล่นดนตรี

บิดาชื่อ นายสมศักดิ์ ฤทธิสร

อาชีพ ทำนา

มารดาชื่อ นางสมทรง ฤทธิสร

อาชีพ ขายของ ทำงานกับโครงการนำร่องฯ

5. ชื่อ นางสาวชลธิชา พันธุ์เพ็ง

อายุ 18 ปี เกิดวันที่ 17 กรกฎาคม 2527

บ้านเลขที่ 60/4 ม.1 ต.สามคู่ม อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา

กำลังศึกษาอยู่ที่ โรงเรียนบริหารธุรกิจอยุธยา ระดับชั้น ปวช.2

สาขา คอมพิวเตอร์

6. ชื่อ นายปรีชา เทียนบุชา

อายุ 21 ปี เกิดวันที่ 6 สิงหาคม 2525

ที่อยู่ 13/1 ม.8 ต.ไผ่พระ อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา

ศึกษาอยู่ที่ วิทยาลัยเทคนิคพระนครศรีอยุธยา ชั้น ปวส.1

แผนก ช่างอุตสาหกรรม

7. ชื่อ นางสาวอัญชลี พันธุ์เพ็ง

ที่อยู่ 66 ม.1 ต.สามคู่ม อ.เสนา จ. พระนครศรีอยุธยา

จบการศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 6 โรงเรียนสาคลีวิทยา

กำลังศึกษา วิทยาลัยเทคนิคพระนครศรีอยุธยา ชั้น ปวส.1 แผนกช่างอิเล็กทรอนิกส์

เคยเข้าอบรมเกี่ยวกับชุมชน (เยาวชนคนรักถิ่น) ที่ อ.บางไทร (ศูนย์ สปก. บางไทร จ.อยุธยา

ประวัติพี่เลี้ยงทีมวิจัย

นายสันติ จิยะพันธ์ อายุ 32 ปี

ที่อยู่ 60 ม.3 ต.ท่าวาสกรี อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา

เบอร์โทรศัพท์ 01 - 9192062

FAX 035 - 231455

ระดับการศึกษา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ทำงานปัจจุบัน โครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนของ เกษตรกรรายย่อย

ประสบการณ์ทำงาน

ปี 2539 - 2541 - ผู้ช่วยวิจัยโครงการศึกษาศักยภาพและความต้องการของตำบลและองค์การ

บริหารส่วนตำบล 40 ตำบล สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชนบท

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปี 2542 - 2543 - อาจารย์อัตราจ้าง ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

- คณะทำงานจังหวัดโครงการกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และทีมพี่เลี้ยงติดตามโครงการสวัสดิการเร่งด่วนเพื่อ

ผู้ยากลำบาก (เมนู 5)

ปี 2544 - เจ้าหน้าที่สนาม โครงการนำร่องฯ ภูมินิเวศน์สุวรรณภูมิ